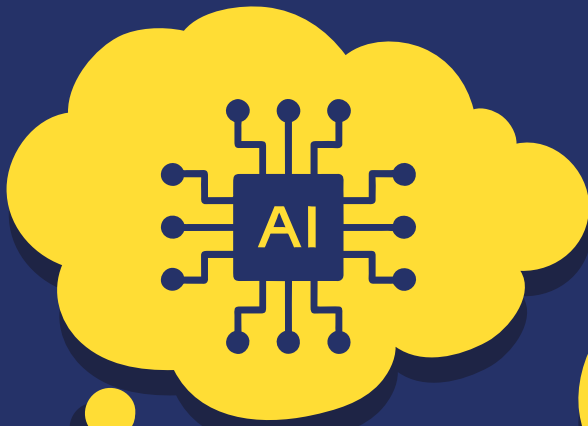

EU-valget 2024

Stemmer du om Europas fremtid?

Bliv klogere på:
Valgets store temaer
De danske spidskandidater
& meget mere gennem:
Analyser, baggrund
& interviews

EU-Valget 2024

Stemmer du om Europas fremtid?

Redaktør: Kristian Emil Mariager

En stor tak til skribenterne:

Troels Jan Wennermark,
Marianne Skovlund,
Staffan Dahllöf,
Kasper Tonsberg Schlie,
Marcus Popov,
Zlatko Jovanović,
Fatme Chahrour og
Frederik Olsen

Udgivet af:

Demokrati i Europa Oplysningsforbundet
- DEO - i april 2024.

DEO

Demokrati i Europa Oplysningsforbundet

Magasinet udgives med støtte fra
Europa-Nævnet og Trygfonden.

Ansvar for indholdet tilfalder
DEO alene.

Magasinet findes i en
digital version og kan tilgås via
www.deo.dk

Indholdsfortegnelse

- Side 3** **EU er for altid forandret**
Af Kristian Emil Mariager
- Side 4** **Forsker frygter lav valgdeltagelse**
Af Marianne Skovlund
- Side 6** **Har EU styr på kunstig intelligens?**
Af Kasper Tonsberg Schlie
- Side 8** **Kommissionens 2040-mål
er hverken fugl eller fisk**
Af Kristian Emil Mariager
- Side 10** **Fire skarpe til
de danske spidskandidater**
Af Frederik Olsen og Fatme Chahrour
- Side 14** **Frygten for højrenationalismen
stjæler overskrifterne**
Af Troels Jan Wennermark
- Side 16** **»Krigslogikken har vundet
over enhver anden logik«
*Interview med Christine Nissen***
Af Kristian Emil Mariager
- Side 18** **Har EU lært af de fejl,
man begik på Vestbalkan?**
Af Zlatko Jovanović og Marcus Popov
- Side 20** **Europa-Parlamentets magt
er folkets mulighed**
Af Staffan Dahllöf
- Side 22** **Demokrati i Europa
Oplysningsforbundet - DEO**

EU er for altid forandret

Når danskerne den 9. juni 2024 skal stemme til Europa-Parlamentsvalget, er det et andet EU, end det var for fem år siden. Siden vi stemte i 2019 har store og uventede begivenheder presset institutionerne til at reformere systemet og gå længere, end man troede det muligt. Den Europæiske Union er forandret.

Ruslands invasion af Ukraine er nok det tydeligste eksempel på, hvordan det europæiske samarbejde har undergået radikale forandringer på rekordtid. EU har for første gang doneret militære leverancer til en aktiv konfliktzone. I sommeren 2022 præsenterede Europa-Kommissionen en forsvarsplan, der gjorde det muligt for medlemslandene i fællesskab at indkøbe militært isenkram – et utænkeligt initiativ før Ukraine-krisen. Og herhjemme i Danmark opgav vi med massivt flertal ét af vores hidtidige forbehold for at kunne deltage fuldt i EU's forsvarssamarbejde.

Der er tale om et historisk vendepunkt, der får enorm betydning for fremtidens Europa. De geopolitiske forhold har accelereret EU's udvikling mod målet om strategisk autonomi: Europa skal agere mere selvstændigt, når det kommer til forsvar, men også energi, teknologi og forsyningssikkerhed. De forskellige politikområder – udenrigspolitik, klima, sikkerhed og forsvar, industri, m.m. – er mere sammenfiltrede end nogensinde. Det skaber unægtelig fraktioner og divergerende virkelighedsopfattelser. Ikke mindst, fordi EU som følge af verdensbegivenhederne har forøget sin indflydelse på sfærer, der sædvanligvis hører under nationalstaternes domæne.

Man kan argumentere for, at EU har udvist rettidig omhu. Men man kan tilsvarende argumentere for, at der, som konsekvens af det tempo udviklingen af det europæiske samarbejde har været underlagt, findes et demokratisk efterslæb. Med den fremgang, der spås de højreradikale partier ved valget, kunne noget tyde på, at en stigende andel af de europæiske vælgere har vanskeligt ved at forene EU's fokus på eksempelvis udvidelsespolitik og på forsvarsbudgetter med deres egen sociale og økonomiske virkelighed.

Europa-Parlamentsvalget er europæernes mulighed for at tage ordet gennem den demokratiske handling *par excellence*: At stemme. Dette magasin forsøger – sammen med DEOs øvrige aktiviteter frem mod 9. juni – at klæde læseren bedst muligt på til at orientere sig i det europapolitiske landskab, deltage i EU-debatten og forhåbentlig gå mere oplyst til stemmeurnerne. Gennem analyser, baggrund og interviews behandles nogle af valgets store dagsordener. Du kan møde de danske spidskandidater, blive klogere på, hvad Parlamentet er for en politisk størrelse, og komme tættere på det magtspil, der også er en del af den store EU-kabale.

God fornøjelse!

Redaktør, Kristian Emil Mariager

Forsker frygter lav valgdeltagelse

Krig, klimakrise, landbrugsprotester. Man skulle tro, at der var drama nok i europæisk politik til at trække danskerne til stemmeboksen den 9. juni. Men valgforskere frygter det modsatte. For der mangler både kendte navne på stemmesedlen og en god konflikt, der kan mobilisere vælgerne.

Af Marianne Skovlund

Nedtællingen til Europa-Parlamentsvalget er i fuld gang. 11 partier stiller op, to af dem for første gang, og de har alle valgt deres spidskandidat. Nu skal man bare fange vælgerens interesse og få dem til stemmeboksen. Men når det gælder Europa-Parlamentsvalget, er det lettere sagt end gjort. Ifølge Kasper Møller Hansen, der er valgforsker ved Københavns Universitet, er det nemlig utrolig svært at formidle EU-politik.

Selvom der er mange politikker at tale om, er de langt fra lige vedkommende for danskerne. Kunsten er derfor at »finde en national krog på EU-politikken,« forklarer han og efterlyser samtidig en god konflikt. Ved EP-valget i 2019 var både klimaforandringerne og Brexit udbredte samtaleemner. Særligt de unge tog klimakampen på sig og gik i clinch med de ældre generationer, mens briternes farvel til EU og det politiske kaos, det medførte, gav stof til eftertanke hos mange.

»Konflikter er vigtige for at mobilisere vælgerne,« siger Kasper Møller Hansen, der lige nu

ikke kan få øje på en klar konflikt i den danske debat og fortsætter:

»Får vi ikke det, tror jeg, at vi kan se ind i et valg, der vil mangle bred appel i hele landet.«

Bondeoprør ulmer i Europa

Kaster man blikket ud i Europa, ser man ellers en konflikt, der bliver talt godt og grundigt op i forbindelse med EP-valget. Nemlig mellem dem, der mener, at den grønne omstilling går for langsomt og dem, der mener, at den går for stærkt. Landmænd i flere EU-lande har demonstreret imod nationale krav om færre køer, mindre udledning af næringsstoffer og skattefordele på sort brændstof, der forsvinder. Herhjemme er dele af landbruget også klar til at rykke ud i traktordemonstrationer, hvis kravene til grøn omstilling bliver for skrappe. Her står kampen om en kommende CO2-afgift.

Frustrationerne er blevet samlet op af partier særligt på den yderste højrefløj, men også den store konservative gruppe i Europa-Parlamentet, EPP, har reageret på protesterne fra landbruget og flere gange sat hælene i, når grønne lovforslag skulle stemmes igennem.

Den liberale gruppe, Renew, der lige nu er Parlamentets tredje største, har også fået nok grønt for denne gang, og lægger sig op til valget på linje med den franske præsident, Emmanuel Macron, der har opfordret til at sætte grøn europæisk lovgivning på pause. Alle meningsmålinger peger lige nu mod et godt valg til centrum-højrefløjen i store dele af Europa. Særligt den ydre højrefløj står til fremgang.

Dansk højredrejning udebliver

Tendensen har dog endnu ikke givet sig udslag i Danmark. Det viser de første målinger forud for EP-valget, foretaget af Epinion for Altinget og DR fra henholdsvis januar og marts. Her står Socialdemokratiet til en fremgang fra tre til fire mandater. Venstre går tilbage fra de nuværende tre til to mandater. Moderaterne, som stiller op for første gang, sidder allerede nu på et mandat, fordi Bergur Løkke Rasmussen skiftede parti fra Venstre til Moderaterne undervejs i mandatperioden. Ifølge målingerne beholder partiet sit ene mandat. SF fastholder sine to, mens alle øvrige partier får ét mandat på nær Alternativet, der indtil videre er tomhændede.

creativecommons.org © BY-SA 4.0

Franske landmænd protesterer i Saint-Etienne-de-Fontbellon i januar 2024.

Landbrugets frustrationer over en kommende CO2-afgift har altså ikke rykket danskerne yderligere mod højre til partier som Dansk Folkeparti og Danmarksdemokraterne.

Kasper Møller Hansen forventer imidlertid, at de næste målinger vil se anderledes ud:

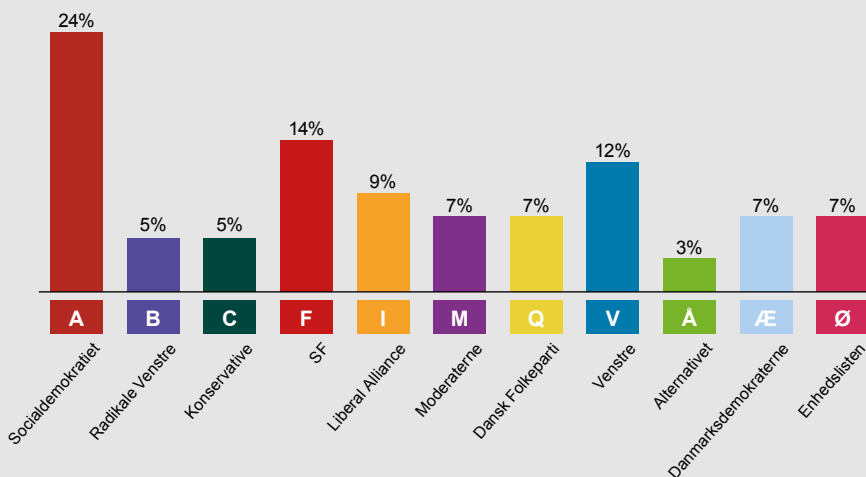
»Der vil helt sikkert ske forskydninger, måske mere i retning af de nationale målinger, hvor Liberal Alliance står til at få langt flere stemmer, end de gør målingerne til EP-valget. Det afhænger af, hvad der sker i debatten, men jo tættere vi kommer på valget, jo mere europæisk forståelse får vælgerne,« siger han.

Valgforsker ved Aarhus Universitet, Rune Stubager, er enig i, at det er alt for tidligt at konkludere noget på baggrund af de første danske meningsmålinger, da »valgkampen slet ikke er kommet i gang endnu,« siger han.

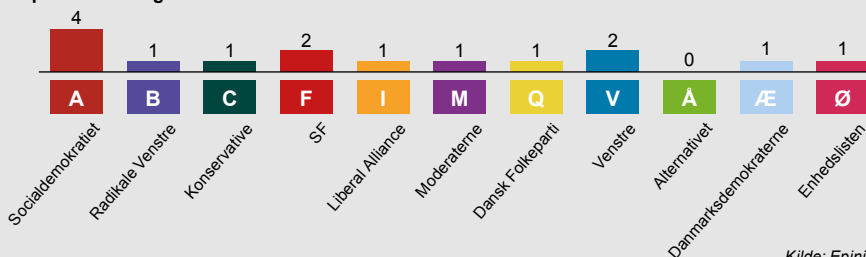
Stemmer på de kendte

Lige nu står 10 af 11 partier til at få mandater ved EP-valget. Men ingen af de 11 spidskandidater er særlig kendte i offentligheden. Over halvdelen af danskerne aner ikke, hvem ni af de 11 er. Det viser en måling fra Epinion, lavet for DR og Altinget i december, og det kan få stor betydning for, om danskerne stemmer på valgdagen.

Stemfordelingen i procent blandt de danske partier til Europa-Parlamentsvalget i Epinions måling fra midt marts.

Mandatfordelingen blandt de danske partier til Europa-Parlamentsvalget i Epinions måling fra midt marts.

Kilde: Epinion

” Ved EP-valg sidder stemmerne lidt løsere. Det er ikke et valg, befolkningen tillægger så stor betydning. Man sætter sig ikke så godt ind i det, sagerne er mere komplekse, og det er svært at vide, hvem man skal stemme på. Derfor er det lettere at få fat i stemmerne med en kendt kandidat. Dem er der ikke så mange af denne gang. ”

Rune Stubager

Ved EP-valg er der desuden ingen valgkredse, så man kan stemme på alle kandidater, og derfor slår personfaktoren stærkere igennem. Det ser vi gang på gang, forklarer valgforskeren og nævner DF's Morten Messerschmidt og Socialdemokraternes Poul Nyrup Rasmussen, der begge har trukket over 400.000 personlige stemmer ved tidligere valg.

Kasper Møller Hansen, valgforsker ved Københavns universitet, undrer sig over, at det stadig er sådan, når det samtidig er bredt kendt, at op mod 80 procent af lovgivningen i Danmark udspringer i Bruxelles.

»Men det er utrolig svært for Europa-parlamentarikerne at skabe ørenlyd mellem valgene, så de har siddet i fem år og stort set intet sagt,« forklarer han.

Partitop holder afstand

Det er man klar over på Christiansborg, og flere partiledere sekunderer derfor deres mindre kendte EP-kandidater. DF's partiformand Morten Messerschmidt er allerede nu i gang

med at føre EU-kampagne på sociale medier, mens Inger Støjberg holder CO2-rallies rundt om i landet. Kasper Møller Hansen regner dog ikke med, at alle partiledere vil gøre det samme, forklarer han.

»DF og Danmarksdemokraterne har base blandt de borgerlige, EU-skeptiske vælgere, og både Messerschmidt og Støjberg er helt i

” Jeg frygter for valgdeltagelsen denne gang. De højtuddannede skal nok stemme, det gør de altid, men bredden kan komme til at mangle. ”

Kasper Møller Hansen

synk med dem. Det er en del andre partiledere ikke – deres vælgere er ikke nær så EU-positive, som dem selv. De vil derfor holde sig mere i baggrunden for at være på afstand af et muligt dårligt valg til partiet.«

Manglen på både kendte kandidater og klare konfliktlinjer kan betyde, at interessen for EP-valget bliver mindre end i 2019, hvor rekordmange danskere stemte. 66 procent mod 56 procent i 2014.

Slut med Thunberg-effekten

Også Rune Stubager forventer et fald i stemmeprocenten. Et par særlige omstændigheder gjorde sig nemlig gældende ved valget i 2019.

»For det første var der Folketingsvalg bare 10 dage efter EP-valget. Derfor var der meget politisk aktivitet landet over, som var med til at sikre den høje stemmeprocent,« siger han.

For det andet var den svenske klimaaktivist, Greta Thunberg, her, der og alle vegne. Også på en fyldt slotsplads foran Christiansborg dagen før EP-valget. Her leverede hun sit budskab om, at vi skulle »opføre os som om, vores liv var i fare.« Et budskab mange lyttede til.

»Der er ingen tvivl om at Thunberg og kampen for klimaet fik rekordmange unge vælgere til at stemme ved det valg,« siger Stubager, der ikke mener, at den nu voksne Greta Thunberg har samme mobiliserende kraft som sidst.

Kasper Møller Hansen vil ikke komme med bud på, hvilke emner, der ender med at få luft under vingerne i valgkampen, men nævner klimaet som et tema, der igen kan blive afgørende. ■

Har EU styr på kunstig intelligens?

Det bliver kaldt den mest disruptive teknologi siden internettet. Kunstig intelligens (AI) kan sætte turbo på forskning, produktion og grøn omstilling, men den kan også bruges til desinformation og cyberangreb. Europa-Parlamentet har vedtaget verdens første AI-lov, men har man fundet balancen mellem begrænsninger og muligheder?

Af Kasper Tonsberg Schlie

Kinas overvågning af minoriteter har været kendt længe, men nyheden kom alligevel som et chok for EU's medlemslande i 2019. For første gang i historien brugte en regering kunstig intelligens (AI) til at observere og tracke en uønsket etnisk minoritet gennem ansigtsgenkendelse. Hver måned foretog kinesiske overvågningskameraer i det offentlige rum ca. 500.000 ansigtsscanninger af de muslimske uighurer, der udgør omkring én procent af Kinas befolkning.

Uighurerne blev anset for at være en trussel mod den nationale sikkerhed, og den kinesiske regering satte alt ind på at opspore den lille del af befolkningsgruppen, der førte en væbnet kamp mod staten. Nyheden blev et wake-up call for EU, der satte gang i et lovgivningsarbejde, der skulle forebygge, at kunstig intelligens ville blive brugt til undertrykkelse og desinformation. Vejen til en lov skulle vise sig at gemme på enorme politiske dilemmaer.

Et tveægget sværd

For fem år siden påbegyndte EU arbejdet med både at tøjle og udnytte det vilde potentiale i kunstig intelligens. Den nyindsatte EU-Kommission udpegede det endda til et af sine seks prioriterede temaer under titlen: "Et Europa klar til den digitale tidsalder". Man havde allerede indset, at EU ikke kunne vinde ræset om at tage store markedsandele på området

– virksomheder i USA og Kina havde allerede fået massive investeringer – men man kunne blive en »frontløber indenfor AI-regulering«, som eksperter Kate Crawford udtalte i magasinet The Economist.

EU-medlemmer har længe nydt godt af den såkaldte Bruxelles-effekt, hvor EU's detaljerede regler indenfor alt fra kemikalielove til forbrugerbeskyttelse bliver efterlevet af tusindvis af virksomheder udenfor Unionen, der ønsker at operere i EU. Logikken er simpel: Det er så dyrt at have flere produktionslinjer med henholdsvis løse og stramme regler, at EU's love bliver guldstandarder for både varer og tjenesteydelser kloden over.

Derfor var det heller ikke overraskende, at særligt amerikanske virksomheder begyndte at påvirke den kommende AI-lovgivning på et meget tidligt stadium. I 2020 var de tre virksomheder med det største lobbybudget i Bruxelles da også Google, Facebook og Microsoft, der i 2020 brugte i alt 120 millioner kroner på at påvirke medlemmer af Europa-Parlamentet. Virksomheder, der indtil da frit kunne bruge deres AI-værktøjer til effektiv dataindsamling og målrettede reklamekampagner – med in-house 'etiske rådgivere' som eneste sikkerhedsforanstaltning.

Virksomhedernes lobbyarbejde var et tveægget sværd for EU-politikere, da et tæt samarbejde med techgiganterne var nødvendigt for at forstå, hvordan AI fungerer, men omvendt en demokratisk blindgyde, da der ikke er krav

om åbenhed i forhold til, hvilke EU-embedsmænd og politikere der mødes med hvilke virksomheder.

Mellem mulighed og begrænsning

EU-systemet – og medlemsstaterne – var efterhånden fanget mellem to grundlæggende hensyn: AI-reguleringen skulle forebygge autoritær overvågning, desinformation og et pres på borgerrettighederne, men omvendt tiltrække »mindst 20 mia. euro. i investeringer i Europas AI-sektor hvert år« ifølge EU-Kommissionen. Man skulle med andre ord sætte klare begrænsninger på brugen af AI, men ikke stramme garnet så meget, at man ville skræmme udenlandske investorer væk og kvæle EU's begrænsede pulje af start-ups på området. Derfor vil man tillade næsten al grundforskning og tidlig udvikling af AI og i stedet fokusere lovgivningen på at regulere anvendelsen af AI.

Det er således tilladt at udvikle systemer, der registrerer og genkender ansigter, hvorefter systemet kan godkendes til for eksempel medicinsk diagnosticering, men ikke til generel overvågning på blandt andet skoler. EU udviklede en taksonomi, hvor man identificerer »uacceptabel brug af AI« som overtrædelse af menneskerettighederne eller AI i kritisk infrastruktur. Til gengæld betragtes brugen af AI i computerspil, chatbots og spamfiltre som 'risk free', og er derfor tilladt så længe, man giver forbrugeren en chance for at se, at AI anvendes.

Efter flere års forhandlinger kunne Europa-Parlamentet den 13. marts 2024 godkende verdens første egentlige AI-lov med 523 ud af 705 stemmer. AI-loven blev generelt modtaget positivt. Et overvældende flertal af medlemmerne af Europa-Parlamentet stemte for, og stort set alle af de 27 regeringsledere hyldede loven som en milepæl og et globalt forbillede.

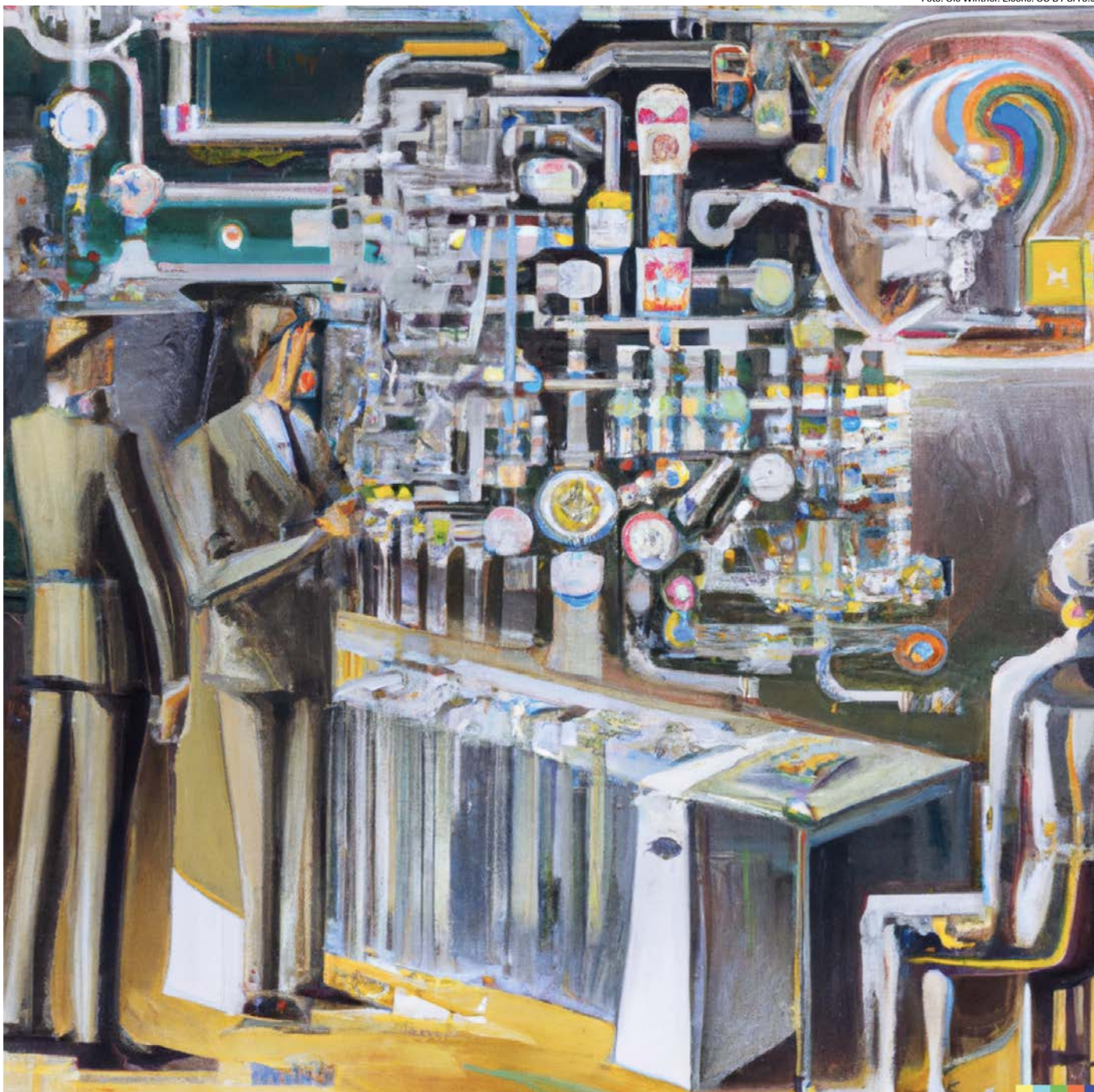
Kritik af loven

Der var dog også kritiske røster. Det tog seks år at få loven i hus, og yderligere tre år før den er fuldt implementeret. Det er en evighed i en verden, hvor AI-området udvikler sig fra måned til måned. Man forventer derfor, at lovgivningen skal revideres og genforhandles med jævne mellemrum, og spørgsmålet er om, AI-virksomheder og rivaliserende stater ikke altid vil

Undervisningsmaterialer om EU og kunstig intelligens

Udviklingen af AI-loven er typisk for, hvordan EU fungerer: Et grænseoverskridende samfundsproblem identificeres og tackles derefter af et sammensurium af MEP'ere, ministre og embedsfolk, der er under konstant pres fra medier og lobbyister. DEO har udviklet et helt nyt rollespil, der giver deltagerne mulighed for at forstå processen og tage stilling til de mange dilemmaer, der opstår, når EU skal balancere mellem vækst, udvikling og beskyttelse af borgernes rettigheder. Du kan se nærmere på vores nye AI-rollespil på www.undervisning.deo.dk/rollespil

DALL-E genereret billede ved brug af prompten "A painting of the evolution of artificial intelligence from the 1956 Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence until today".

være et skridt foran – og om de reelt frygter lovens bøder på mellem 100 og 250 millioner kroner (til sammenligning tjente Microsoft 500 milliarder kroner i 2023). Derudover er det tvivlsomt, om medlemsstaterne vil sætte hårdt ind overfor virksomheder, der betaler milliarder i skat som Apple i Irland eller sørger for nye arbejdspladser i form af datacentre i blandt andet Meta i Danmark.

De største kritikere af den nye lov påpeger, at den faktisk tillader noget af det, man frygtede mest i 2019. Politiet kan inden længe anvende AI til ansigtsgenkendelse i det offentlige rum, hvis der er en akut risiko for terrorangreb eller lignende – hvilket det er op til politiet selv at vurdere. Noget, den franske regering kæmpede hårdt for, da landet har været ramt

af en lang række angreb det seneste årti og står overfor at skulle arrangere verdens største sportsbegivenhed, OL i Paris i sommeren 2024.

Nu venter tre år med implementering på tværs af EU – og måske i resten af verden, hvis Bruxelles-effekten også gør sig gældende for

brugen af de kraftfulde AI-værktøjer. Kritikken til trods har verden fået sin første AI-lov. Nu, hvor reglerne er på plads, skal EU holde ekstra øje med de økonomiske konsekvenser. Som Morten Løkkegaard, gruppeformand for Venstre i Europa-Parlamentet, sagde i forbindelse med vedtagelsen af loven:

” Den globale konkurrence om at være førende på kunstig intelligens vindes ikke kun med regulering. Derfor er det afgørende for europæisk erhvervsliv, at vi også sikrer adgang til kvalificeret arbejdskraft og øger investeringer i fremtidens teknologier. Ellers taber vi konkurrencen til blandt andet USA og Kina. ”

” Mod landmændenes demonstrationer demonstrerer Kommissionen sin ubøjelighed, men ad pragmatisk vej, og balancerer metodisk knæfaldet og skruetvingen. ”

Kommissionens 2040-mål er hverken fugl eller fisk

Inden 2040 skal EU-landenes CO₂-udledningerne ned med 90 procent. Sådan lød det, da Europa-Kommissionen i starten af året præsenterede de nye klimamål på vejen mod klimaneutralitet i 2050. Udspillet har hverken vakt begejstring i de grønnes lejr eller hos landbruget. Men timingen er demokratisk vigtig og kan blive afgørende for valgkampen og den efterfølgende politik.

Af Kristian Emil Mariager

Har man en forkærlighed for John Deere-traktorer, var Bruxelles i begyndelsen af februar et paradys på jord. Mens EU's 27 stats- og regeringschefer forsøgte at nå til enighed om en ny støtte til Ukraine, protesterede tusindvis af vrede europæiske landmænd udenfor. Fra Place de Luxembourg drev sort røg mod Parlamentet fra antændte europaller og dæk, gødningen fór gennem luften, og traktorhorn og slagord gjaldede om kap.

De 1300 traktorer indtog i Bruxelles var den foreløbige kulmination på flere ugers protester og demonstrationer på tværs af Europa i lande som Tyskland, Holland, Polen

og Frankrig. Protesterne udtrykker selvsagt landbrugets stigende utilfredshed med EU's lovgivning og regulering på klima- og miljøområdet – den nuværende såvel som den varslede – men også pres fra udlandet og stigende priser. Bevægelsen knytter således an til en række politikområder og konfliktlinjer med forbindelse til den højrefløj, der spås en toneangivende rolle ved det forestående Europa-Parlamentsvalg.

Netop derfor var timingen bemærkelsesværdig, da Kommissionen få dage efter protesterne fremsatte sit nye mål for en 90 procents reduktion af drivhusgasudledninger frem mod 2040 sammenlignet med niveauet i 1990. Målsætningen er på linje med anbefalingerne

fra det Europæiske Klimaråd for at fremme den endelige ambition om klimaneutralitet i 2050. Nok er Kommissionen forpligtet til at levere en 2040-plan, men ligefrem at smide tændvæske på demonstranternes bål ligner ved første øjekast politisk selvmord. Imidlertid giver genskæret håb om en farbar vej gennem det måske mest polariserede politikområde i vor tid.

Mellem knæfald og skruetvinge

Af frygt for landbrugets reaktion fjernede Kommissionen i sidste øjeblik formuleringer fra anbefalingen, som specifikt omhandlede landbrugssektoren. Blandt andet omtalen af en 30 procents nedskæring i landbrugets udslip frem mod 2040 samt planen om udfasning

Foto: EC - Audiovisual Service

af subsidier til fossile brændstoffer. I samme ombæring trak Kommissionen de nye pesticidregler tilbage. Landmændenes protester er med andre ord blevet hørt. Det møder skarp kritik fra den rødgrønne fløj, for hvem udspillet er et knæfald for Gadens Parlament.

Kommissionen har valgt den nemme løsning ved at give efter for protesterne, men den absolut vanskeligste ved at kalde på højere grønne ambitioner midt i optøjerne og EU-kritisk fremmarch. Mod landmændenes demonstrationer demonstrerer Kommissionen sin ubøjelighed, men ad pragmatisk vej, og balancerer metodisk knæfaldet og skruetvingen.

Den Europæiske Grønne Pagt har været von der Leyen-Kommissionens flagskib. Kommissionen har fremsat og færdigforhandlet en næsten fuld lovpakke, der skal sikre, at EU kommer i mål med sit 2030-mål, og med RePowerEU-planen og øremærkningen til klima i EU's genopretningsplan har man udvist et allestedsnærværende fokus på klimapolitikken, selv i håndteringen af pandemi og krig. 2040-målsætningen er således en udtryksfuld afrunding på denne kommissions femårige periode.

Klimakursen fastholdes trods politisk modvind. I den kurs lader von der Leyen ingen tvivl herske om, at landbruget må og skal bidrage. Men det må ske på baggrund af forhandling og dialog med landbrugssektoren selv. Ellers mister Kommissionen legitimitet og handlekraft.

Et demokratisk mulighedsrum

Von der Leyen har vist stor grøn vilje i sin embedsperiode, men må nu imødekomme de stemmer, der ønsker en opbremsning af den grønne omstilling, for at blive genvalgt. Det gælder både hendes eget bagland i Kristendemokraterne såvel som i medlemslandenes regeringer, hvis mandat i stadig flere tilfælde afhænger af partier, der er kritiske overfor både ambitionsniveauet og tempoet i den grønne omstilling. En gennemtvunget grøn dagsorden vil tippes vægtskålen til højre i Parlamentet og sætte en kæp i hjulet på klima- og miljøpolitikken.

Det bliver op til den nye kommission, der sammensættes efter valget, at fremsætte et lovforslag og lande en egentlig aftale om et 2040-mål, der skal indskrives i EU's klimalov. Men med timingen i målsætningen afkræver den siddende kommission, at de europæiske partier genbekræfter den klimalov, de selv stod bag. Samtidig sikres den grønne omstilling en central plads i valgkampen og i den politiske debat omkring den. For med et udspil, hvis ambitioner på den ene side presser landbruget, og på den anden side fritager det for konkrete forpligtelse, kridtes banen op for en afgørende demokratisk samtale, der er nødvendig for at lede til reel politisk handling.

Ambitiøs, men mangelfuld kan man kalde den ny målsætning, der på den måde hverken er fugl eller fisk. Men netop det kan være et stærkt udgangspunkt for den politiske dialog,

Foto: European Parliament

Ursula von der Leyen må imødekomme sit konservative bagland, hvis hun skal have en chance for at blive genvalgt til posten som Kommissionsformand, når hun genopstiller efter valget i 2024.

der skal udfylde hullerne. Pragmatismens apati kan dermed vise sig at have den største slagkraft. Måske er det selve mulighedsbetingelsen for demokratisk såvel som grøn fremdrift og den eneste chance for at fastholde midten i europæisk politik. ■

Fire skarpe til de danske spidskandidater

Når danskerne går til stemmeurnerne den 9. juni 2024, er der 11 partier at finde på stemmelisterne. Hver af dem har udnævnt en såkaldt spidskandidat, og dem har DEO sat i stævne forud for sommerens Europa-Parlamentsvalg. Hvorfor stiller de op, hvad kæmper de for, og hvordan anskuer de det europapolitiske landskab i en højdramatisk tid?

Af Frederik Olsen og Fatme Chahrour

Christel Schaldemose, Socialdemokratiet

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Det gør jeg for at fortsætte min kamp for at skabe et tryggere, et grønnere og et mere retfærdigt EU.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Det er den sikkerhedssituation, verden står i, med krigen i Ukraine, hvor en ny geopolitisk situation påvirker os alle. Det vigtigste, vi kan gøre, er at skabe ny tryghed. Dernæst skal vi håndtere både klimaforandringerne og spørgsmålet omkring migration. Så der er masser at tage fat på.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Det er en kæmpe succes for Europa, at vi har fået en klimalov, som gør, at vi nu har forpligtet os til at gøre noget ved klimaforandringerne. Desværre er det i samme boldgade, at jeg er virkelig ked af, at det ikke lykkedes os i helt samme omfang at få beskyttet vores miljø og få gjort noget ved de mange kemikalier, der er i vores hverdag.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Vi kommer til at arbejde rigtig meget med at få gjort noget ved hele miljøspørgsmålet, hvor vi bliver udsat for farlige kemikalier i vores hverdag. Vi skulle have behandlet kemikalielovgivningen i denne mandatperiode, men det kom vi ikke til. Jeg håber, at vi gør det i næste, for det betyder noget for vores fertilitet og for miljøet.«

Morten Løkkegaard, Venstre

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Det er fjerde gang, jeg stiller op, og det gør jeg af samme grund som de tre andre, nemlig at jeg rigtig gerne vil være med til at påvirke udviklingen i Europa. Det har jeg villet helt tilbage fra 2008/09, hvor jeg meldte mig under fanerne, fordi jeg gerne vil have et solidt dansk og liberalt aftryk på Europa. Det er alt for vigtigt til at overlade til andre.«

Hvad er den vigtigste dagsorden for den kommende valgperiode?

»Den vigtigste dagsorden for den kommende valgperiode er sikkerhed. Vi lever i en verden, der er i krig, og vi har faktisk været i krig i flere år nu. Det går ikke væk uanset hvor meget, vi ønsker det. Alt, der hidrører fra den krig og konsekvenserne deraf, kommer vi politisk til at beskæftige os med mange år fremover. Putin skal simpelthen nedkæmpes, og hans proselytter skal væk, så vi igen kan få et fredeligt Europa.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Jeg har især sat aftryk på cybersikkerhed, hvor jeg fik forhandlet lovforslaget NIS2 igennem, der skabte fælles rammer for cybersikkerhed i hele Europa. Den største fiasko har været Parlamentets procedure til at fange brodne, korrupte kar. Qatargate gav anledning til, at Parlamentet kiggede en ekstra omgang på de procedurer, vi har for at fange sådan noget.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Man kan spørge sig selv, hvad højrefløjens fremmarch overalt i Europa betyder for valget og tiden efter. Det synes jeg er et afgørende spørgsmål, som skal stilles. Og svaret er, at det gælder om, at de ansvarlige partier, som tager krigen og truslen fra Rusland alvorligt, får fremgang. Det er fortsat på midten af den europæiske politik, at de ansvarlige partier befinder sig.«

Niels Flemming Hansen, Det Konservative Folkeparti

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Jeg stiller op, fordi jeg gerne vil sætte Danmark på dagsordenen i EU. Jeg har set, hvor meget af den lovgivning, der har betydning for danskernes hverdag, i virkeligheden kommer fra Bruxelles. Jeg har også oplevet, at lovgivningen ikke altid tager højde for danskernes hverdag. Det er svært at ændre EU-lovgivningen fra Folketinget, når den først er vedtaget, så derfor stiller jeg op.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Sikkerhed i bred forstand. Det er vigtigt, at vi står sammen om at forsvare vores frihed og demokrati mod antidemokratiske kræfter. Det er også vigtigt, at vi får sat fart på den grønne omstilling, så vi når vores klimamål og opnår energiafhængighed fra autokratiske regeringer. For det tredje er det vigtigt, at vi sikrer vores ydre grænser, inden en ny flygtningekrise kommer til EU.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Den største succes er, at vi i EU har stået sammen om at støtte Ukraine i deres kamp for frihed. Ukrainerne kæmper hele den frie verdens kamp, og det er afgørende, at vi fortsætter støtten, indtil Putin er smidt på porten. Vi kan ikke leve med alternativet. Det er en fiasko, hver gang EU begynder at blande sig i nationale anliggender, som de enkelte lande bedre kan klare selv. Beslutninger skal tages så tæt på borgeren som muligt. Derfor skal EU kun løse de problemer, som vi bedst løser i fællesskab. Et godt eksempel er den EU-bestemte tvangsbarser, som er indført i Danmark.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Hvorfor er det vigtigt med en dansk stemme i EPP-gruppen? Selvom mange ikke er klar over det, så er parlamentsmedlemmerne samlet i forskellige partigrupper. Vi konservative er det eneste danske parti i EPP. Hvis Danmark mister den plads, så går vi glip af afgørende indflydelse i Europa-Parlamentet. Det er derfor, vi kalder os en afgørende stemme for Danmark.«

Henrik Dahl, Liberal Alliance

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Jeg har altid interesseret mig for europapolitiske spørgsmål, og det gør jeg stadig. Og derfor vil jeg gerne ned til Europa-Parlamentet efter ni år i det danske Folketing og gøre en forskel der.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Det bliver blandt andet den økonomiske vækst, der sækker bagud i Europa. Men det er jo selvfølgelig også hele kontinentets sikkerhed. Man ser oprustning og bekymring for Rusland alle steder, og det skal vi selvfølgelig tage alvorligt.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Jeg synes, det er svært at pege på en enkelt succes og en enkelt fiasko, så det vil jeg holde mig fra. Jeg har siddet i det danske Folketing i ni år, og vi har både succeser og fiaskoer hver dag. Det, der er succes for den ene, er jo en fiasko for den anden.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Det er hele spørgsmålet om at regulere højteknologi, og hvordan vi gør det. Og det kommer vi selvfølgelig til at se meget på, fordi man kan gøre det på flere forskellige måder. Man kan regulere ud fra det værste tænkelige scenarie, men man kan også regulere ud fra risiko. Jeg tror, det er vigtigt, at man regulerer ud fra en realistisk risiko og ikke ud fra et worst case scenario.«

Per Clausen, Enhedslisten

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Det gør jeg, fordi der træffes mange vigtige beslutninger i EU, som påvirker Danmark, især når det handler om livsvilkår, klima og miljø. EU-Parlamentet har i dag betydelig indflydelse på beslutningerne. Jeg synes, at de løsninger, som vi på venstrefløjen står for, skal repræsenteres stærkere i EU-Parlamentet.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Det er at få løst de klima- og miljøudfordringer, vi står overfor, på en retfærdig måde, hvor regningen sendes til dem, som har hovedansvaret for at problemerne er opstået, altså de største forurenere, de største CO2-udledere og de rigeste. Vi skal sikre mere fart på den grønne omstilling og på klimaløsninger, som skaber beskæftigelse og gode muligheder for almindelige mennesker.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»En succes for EU-Parlamentet er styrkelsen af regler på arbejdsmiljø- og miljøområdet, herunder strammere regler i forhold til beskyttelse mod farlige kemikalier og CO2-udslip. Fiaskoen er den realitet, at man ikke har lykkedes med at få lavet en plan for en grøn omstilling, som både er socialt retfærdig og skaber beskæftigelse.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Der mangler fokus på den forfærdelige udvikling, som EU's flygtningepolitik er inde i, hvor man systematisk går efter at fjerne menneskers ret til at få behandlet deres asylsager individuelt. Det er en katastrofal politik, og ikke bare på grund af de mennesker, det går ud over. Det afslører så tydeligt hykleriet, når vi i Vesten snakker om menneskerettigheder.«

Kristoffer Storm, Danmarksdemokraterne

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Jeg vil være en stemme for det, jeg vil kalde den helt almindelige dansker, som er bekymret for, om tingene i Bruxelles går i den rigtige retning. EU har bevæget sig væk fra dens grundtanke om at blive rigere og friere og tættere sammen ved at sikre frihandel. Flygtninge- og migrationssituationen er et vigtigt emne for mig, hvor det er afgørende, at EU giver medlemslande mulighed for at føre deres egen udlændingepolitik.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Sikkerhed er den vigtigste dagsorden på flere aspekter. Sikkerhed i forhold til konflikten i Ukraine, men også sikkerhed i dagligdagen, der er blevet udfordret af begivenheder som COVID-19-pandemien og de følgende konsekvenser for finansmarkedet og manglende leverancer. Der er trusler mod Europa, som har ført til behovet for øget oprustning og bekymringer om inflation og økonomisk krise. Klimaforandringer udgør også en trussel mod sikkerheden og kræver handling.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Jeg synes, at vi i EU har været gode til at stå sammen i forhold til situationen i Ukraine. Pressen har det med at tale spliden i EU op, men der er vedtaget over 10 sanktionspakker mod Rusland, og der er sendt milliarder af kroner til Ukraine. Jeg synes, barselsdirektivet er rigtig ærgerligt. Det handler om måden, vi indretter os på som familie. Det synes jeg er helt skørt, at EU blander sig i.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Der tales i øjeblikket om frygten fra højre i EU. Men man skal huske på, hvorfor det er, der kommer en modreaktion i EU. Og der bliver man altså nødt til at kigge indad. Det synes jeg ikke, at hverken politikere eller pressen har været gode til. Det er vigtigt, at vi taler med hinanden, så vi forstår hinandens problemer.«

Stine Bosse, Moderaterne

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Jeg stiller op med tre kriterier. For det første skal det være det rette parti, for det andet skal det handle om europapolitik, og for det tredje skal der være store udfordringer, der næsten gør det til en borgerpligt at deltage. Det er ekstraordinære udfordringer, vi står overfor i Europa, herunder sikkerhedstrusler som situationen i Ukraine, klimakrisen og den uløste migrationssituation ved vores ydre grænser.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Den vigtigste dagsorden for den kommende valgperiode er at styrke Europa forsvarsmæssigt, så Europa står stærkere i sin egen ret samt håndtere klimakrisen, som er krisernes krise. Hvis ikke vi er stærke i forsvaret af os selv og vores værdier, så kan vi heller ikke stå stærkt i de andre positioner. Så sikkerhed, forsvar og tryghed er mine øverste prioriteter.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»En succes, som er kørt under radaren, er det lange stykke, vi er kommet i forhold til, hvad der sker ved de ydre grænser, som faktisk har været svært. Samtidig har vi hurtigt i Europa samlet os og støttet Ukraine, som er virkelige positive takter. Der, hvor jeg synes, at vi skulle have været hurtigere og gjort mere, er på klimaområdet trods ambitiøse målsætninger.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Et af de afgørende spørgsmål er, hvad har du tænkt dig at gøre, Stine Bosse, hvis højrefløjen bliver så meget stærkere? Det er præcis derfor, man skal stemme på Moderaterne. Vi har en chance for at holde fast i EPP, som er den store konservative gruppe, og samtidig bygge bro over til socialdemokraterne.«

Sigrid Friis, Radikale Venstre

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Fordi jeg ønsker at gøre en grøn forskel i Europa ved at tackle klimakrisen og dermed give en bedre klode videre til den næste generation. Det kræver, at vi får satset massivt på udbygning af vedvarende energi på hele det europæiske kontinent. Den grønne omstilling er det største og vigtigste, jeg vil løse i Europa-Parlamentet, både for fredens og klimaets skyld.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Den næste valgperiode er det allersidste udkald, hvis vi gerne vil nå vores klimamål. Det er os alle sammen, der skal leve med konsekvenserne af de beslutninger, som bliver truffet i Europa-Parlamentet. Og der er virkelig noget stort på spil, det haster, og det er nu, det skal ske.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»En succes har været den europæiske støtte til Ukraine i modstanden mod Putins invasion. Det europæiske fællesskab er lykkedes med i høj grad at stå samlet med Ukraine i deres frihedskamp. Men der er også brug for, at vi leverer på vores løfter og fastholder opbakningen. Det vil være en fiasko, hvis EU ikke formår at levere 1 million artillerigranater, som vi har lovet Ukrainerne – men de mangler stadig at nå frem.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Det er, hvad er det for et samfund, vi gerne vil give videre til den næste generation? Det tror jeg, enormt mange er optagede af. Kan vi give et Europa videre, som er trygt og sikkert, hvor fred og frihed er grundpiller? Kan vi lykkes med at løse klimakrisen og passe bedre på kloden, så de kommende generationer kan nyde godt af de samme muligheder, som generationerne før os? Det håber jeg.«

Jan Kristoffersen, Alternativet

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Fordi vi skal sørge for, at verden producerer inden for det, kloden rent faktisk kan bære. Det skal vi gøre ved at lave globale regler, der former den måde, vi producerer på. Sådan et regelsæt laves gennem EU's handelsaftaler, hvor vi sætter krav til produkter, services og tjenesteydelser, så de alle bliver produceret inden for klodens bæreevne. Den opgave vil jeg gerne være med til at løfte.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Vores tids store udfordring er, at vi skal finde ud af at producere vores værdier, så vi ikke smadrer kloden, og vi skal finde ud af at fordele vores værdier, så vi ikke kommer til at smadre hinanden. Hvis ikke vi vinder freden i verden, så taber klimaet fuldstændig, det er helt sikkert. Det handler i virkeligheden om, at man skal være villig til at sætte sig ned og tale med hinanden.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»En succes er implementeringen af The European Green Deal. En anden succes er etableringen af rammer for håndtering af kunstig intelligens, som vi er nødt til at forholde os til, når den teknologiske udvikling går så stærkt, at vores biologi har svært med at følge med. En nylig fiasko er naturgenopretningsplanen, som blev så udvandet, at flere initiativer fra The European Green Deal blev sat i stå.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Der skal vi ind på den teknologiske udvikling. Digitalisering er alle steder, så spørgsmålet er, hvordan vi håndterer det? Hvilken indflydelse vil det få på vores produkter, virksomheder og, vigtigst af alt, hvad gør det ved relationer mellem mennesker?«

Anders Vistisen, Dansk Folkeparti

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Dansk Folkeparti stiller op for at være den kritiske vagthund mod den udvikling, som vi ser, går stærkt imod Europas Forenede Stater. Vi ser et kæmpe pres for at få EU udvidet med nye medlemsstater, men også et pres for en ny EU-traktat, der blandt andet går ud på at afskaffe vortoretten og få indført én europæisk præsident og udenrigsminister. Alt sammen tanker, Dansk Folkeparti er stærkt imod.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Det bliver at få skabt rum for at løse immigrationsudfordringen og så at få stoppet den her EU-føderalisme. Det er virkelig to af de ting, der har størst betydning for, om det europæiske samarbejde fortsat er defineret primært af medlemslande som Danmark, Tyskland og Sverige, eller om det i højere grad bliver en politisk union à la det, vi kender fra Amerikas Forenede Stater, som skal undgås.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Den måde, EU-Parlamentet har fået fremmet den grønne omstilling på, har været en enorm sejr. Der er ingen tvivl om, at det er Parlamentet, der har presset på for at hæve ambitionsniveauet. Men det ser ud til, at den måde, man gør det på, koster europæisk vækst og arbejdspladser, der i øjeblikket ryger mod Asien, Kina og USA. Europa ser ud til at tabe spillet om den vækst, som den grønne omstilling skulle give.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»I løbet af de seneste 10-15 år er modstanden mod EU på den politiske venstrefløj blevet nedtonet, hvilket har skabt et tomrum i den danske debat. Enhedslisten har forladt den traditionelle EU-kritik, som efterlader mange kritiske vælgere uden et alternativ på stemmesedlen ud over Dansk Folkeparti. Det er trist, og jeg håber, at det maner til refleksion på venstrefløjen.«

Kira Marie Peter-Hansen, Socialistisk Folkeparti

Hvorfor stiller du op til Europa-Parlamentsvalget?

»Jeg stiller op, fordi jeg synes, det er vigtigt, at vi får gjort noget ved den grønne omstilling, og det er det, jeg har siddet og kæmpet for de sidste fem år som EU-politiker. Vi har nået rigtig meget, men vi skal nå endnu mere. Jeg stiller også op, fordi jeg er bekymret for den trussel, vi ser mod vores fundamentale rettigheder her i EU.«

Hvad ser du som næste valgperiodes vigtigste dagsorden?

»Jeg synes, det allervigtigste i den kommende valgperiode er klimaet og naturen. Der er nået meget, men vi ser desværre også, at der er nogle politikere, som vil rulle den lovgivning, vi har lavet, tilbage og dermed slække på de krav, vi har stillet og stoppe den grønne omstilling. Den vigtigste dagsorden bliver kampen for klimaet.«

Nævn én succes og én fiasko for EU-Parlamentet i indeværende valgperiode?

»Den største succes er, at vi har fået en europæisk klimalov, der siger, at vi skal reducere vores CO2-udslip med 55 procent inden år 2030. Den største fiasko er, da vi skulle lave vores landbrugsstøtte, som gælder for syv år og udgør en tredjedel af EU's budget. Der misede vi den mulighed, vi havde for at kunne hjælpe landbruget på vej til at blive grønnere og økonomisk bæredygtigt.«

Hvad er det afgørende spørgsmål, vi ikke har stillet dig?

»Noget af det, som SF kommer til at have fokus på, er fertilitet. Man tænker jo ikke nødvendigvis, at det, der foregår i soveværelset, har noget med EU at gøre, men det er i EU, hvor vi kan sætte ind over for hormonforstyrrende stoffer, skadelige kemikalier og øge vores forskning og samarbejde på tværs af lande. Så det er en af de ting, vi kommer til at have fokus på.«

Frygten for højrenationalismen stjæler overskrifterne

Mange frygter højredrejningens konsekvenser for den generelle magtbalance i EU efter det forestående Europa-Parlamentsvalg. Ikke mindst når det handler om klimapolitikken. Men måske findes den politiske gysersnarere i Kommissionsformand Ursula von der Leyens bagland.

Af Troels Jan Wennermark

Ursula Von der Leyen talte den 7. marts 2024 ved EPP's konference i Bukarest og erklærede sit kandidatur til at fortsætte som formand for den Europa-Kommissionen. Hun brugte lejligheden til at tale imod ekstreme højre- og venstrebevægelser, der ifølge hende underminerer demokratiet og Europa. Mest direkte angreb hun »vennerne« af den russiske præsident, Vladimir Putin, og brugte sin fars oplevelser fra 2. verdenskrig til at advare imod en gentagelse af historien.

” De vil trampe på vores værdier, og de vil ødelægge vores Europa. Og vi, EPP, vil aldrig lade det ske, ”

sagde Ursula von der Leyen blandt andet i talen, der kommer i forlængelse af en række prognoser om politisk højredrejning i Europa og formodninger om, at det vil slå igennem i Parlamentets mandatfordeling, når europæerne har været ved stemmeurnerne til sommer.

Den potentielle ændring af magtbalancen står tvivl om Unionens fremtidige ambitioner for blandt andet den grønne omstilling. Det har fået mange til at frygte, hvorvidt der vil blive sat en kæp i hjulet på EU's klimapolitik, der i indeværende valgperiode må betegnes som relativt progressiv. Men hvor stærkt står den yderlige højrefløj egentlig til at blive, og vil den kunne omsætte sin potentielle fremgang til indflydelse?

Prognoser og konstellationer

Som den største partigruppe i Parlamentet siden 1999 kommer EPP, den konservative gruppe af centrum-højrepartier, til at være centrum i den kommende regeringskoalition. Det store spørgsmål er derfor, hvem EPP vil gå i koalition med efter valget. Vil de bryde det nuværende samarbejde over midten med S&D og Renew for at finde sammen med højrefløjen?

720 pladser skal fordeles i Parlamentet ved sommerens valg. Et flertal kræver altså 361

pladser. De tre højregrupper, der er tale om, er European People's Party (EPP), Identity and Democracy (ID) og European Conservatives and Reformists (ECR), der i Europe Elects' prognose fra den 29. februar samlet fik 356 pladser, hvilket svarer til 49,5 procent. Meget kan imidlertid ændre sig frem mod valget i begge retninger. I denne valgperiode har EPP eksempelvis haft 202 pladser på sit højeste i prognoserne og 150 på sit laveste.

Den ungarske præsident, Viktor Orbans, parti, Fidesz, kan blive regnskabets store joker. I nuværende valgperiode forlod partiet EPP, og har endnu ikke besluttet, hvorvidt man stiller op for en af EU-partigrupperne. ID har budt dem velkomne med åbne arme, hvilket vil give et samlet flertal for EPP, ECR og ID på 51 procent, hvilket stadig må siges at være langt fra et decideret jordskredsvalg.

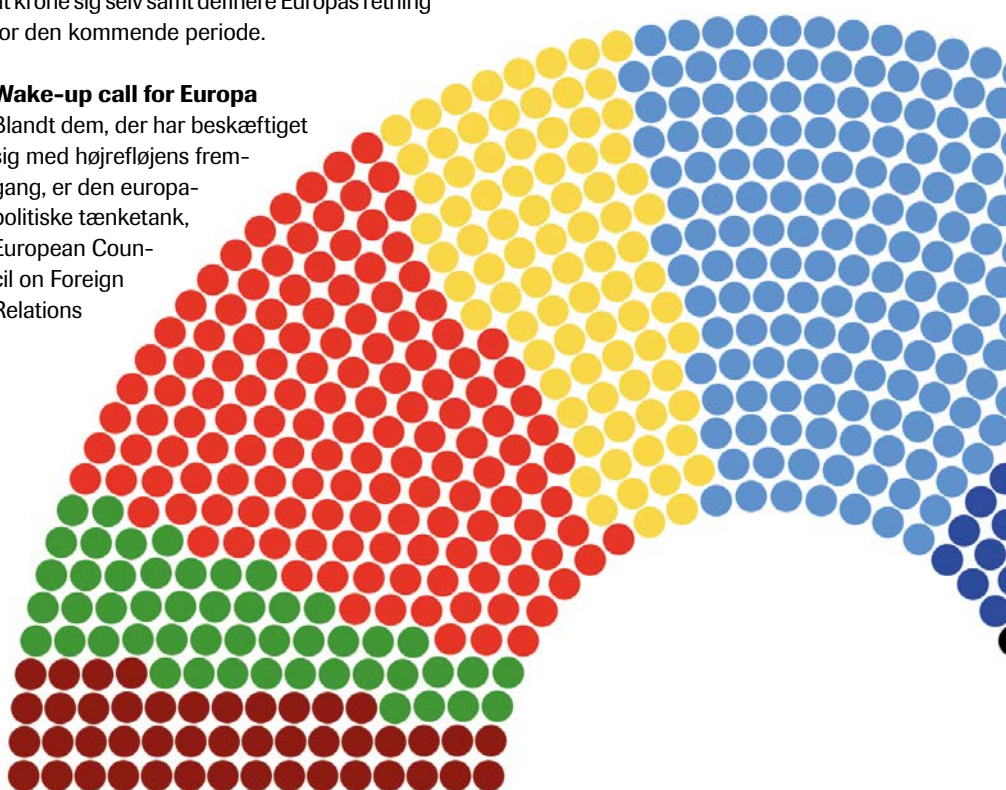
Hvis EPP ikke går i koalition med de andre på højrefløjen, står disse til omkring 30 procent af stemmerne overfor 38 procent til S&D, Greens og Renew samlet set. Ingen fløj har altså flertal uden EPP, der dermed er i en stærk position til at krone sig selv samt definere Europas retning for den kommende periode.

Wake-up call for Europa

Blandt dem, der har beskæftiget sig med højrefløjens fremgang, er den europapolitiske tænketank, European Council on Foreign Relations

(ECFR), der i en rapport fra ultimo januar fastslår en overvejende sandsynlighed for en markant højredrejning af Parlamentet efter juni 2024. Det gør de på baggrund af en undersøgelse, hvor de har indsamlet meningsmålinger fra samtlige EU-medlemslande og anvendt en statistisk model for nationale partiers præstationer ved tidligere valg til Europa-Parlamentet. Ifølge rapporten vil de politiske grupperinger efter valget og den indvirkning, Europa-Parlamentsvalg har på medlemslandenes nationale debatter, få betydelige konsekvenser for Kommissionens og Rådets evne til at træffe udenrigspolitiske beslutninger. Særlig i forbindelse med implementeringen af næste fase af den Europæiske Grønne Pagt.

»Resultaterne af vores analyse bør tjene som et wake-up call til europæiske politiske beslutningstagere om, hvad der er på spil ved valget til Europa-Parlamentet i 2024. Konsekvenserne af denne afstemning er vidtrækkende for Det Europæiske Råds og Europa-Kommissionens geopolitiske retning fra 2024 og frem,« står der i rapporten, der fortsætter:

” Det næste Europa-Parlament kan forventes at blokere for den lovgivning, der er nødvendig for at implementere den politisk vanskelige næste fase af den Grønne Pagt – som påvirker EU’s klimasuverænitet – og presse på for en hårdere linje i nøglespørgsmål for andre områder af EU’s suverænitet, herunder migration, udvidelse og støtte til Ukraine. ”

Selv om der ikke er udsigt til et solidt blå flertal i Europa-Parlamentet, profilerer den europæiske højrefløj tydeligt en samlet position på særlig klimaområdet, hvor den forsøger at holde hånden over de europæiske landmænd og sænke de generelle klimaambitioner. Ifølge rapporten er der derfor ingen tvivl om, at det vil kunne ses og mærkes politisk, hvis prognoserne holder.

Et eksempel fra ECFR’s rapport er den om diskuterede naturgenopretningsforordning, der i slutningen af februar blev stemt endeligt igennem, men ifølge beregningerne aldrig var blevet vedtaget med den nuværende stemmefordeling.

Bordet fanger

Forudsigelserne om den nye magtfordeling har fået mange til at bekymre sig om fremtiden.

Men inden man forfalder til dommedagsscenarioer, er det imidlertid værd at huske, at EU er forpligtet af sin egen klimalovgivning. Beslutninger kan forhales og

blokeres, men i sidste ende er EU nødsaget til at realisere sine egne forpligtende målsætninger i den Grønne Pagt og Fit for 55.

Det er en pointe, som Ditte Brasso Sørensen, chefanalytiker i Tænketanken Europa, understreger i en analyse bragt i Ræson den 10. februar:

»EU har bundet sig selv til masten og ved lov forpligtet sig på at blive det første klimaneutrale kontinent i 2050. Unionen er således forpligtet til at fremsætte både målsætninger og lovgivning, der sikrer, at EU arbejder sig frem mod klimaneutralitet, og medlemslandene er forpligtede på at implementere det,« skriver hun. En fuld opbremsning af den grønne dagsorden er derfor ikke mulig.

Spørgsmålet, man med rette kan stille, er, hvad det radikale højre i bund og grund har at forhandle med, som for alvor skal tiltrække EPP. Skønt det radikale højres modstand mod klimapolitikken har en vis resonans i store dele af EPP, er forskellene mærkbare på en række andre områder, hvad Ursula von der Leyen da også understregede ved en pressekonference den 21. februar. Her åbnede hun ganske rigtigt for et samarbejde med højrefløjen, men ved at række ud mod ECR og afvise ID med henvisning til sidstnævnte gruppes udbredte euroskepticisme og forbehold overfor Ukrainestøtten og udvidelsespolitikken. Kriterierne for et samarbejde er, at man skal være »pro-europæisk, pro-NATO, pro-ukrainsk, klare støtter af vores demokratiske værdier,« slog Kommissionsformanden fast med syvtommersøm.

Hvor ECFR’s rapport ser højredrejningen i Parlamentet få store politiske konsekvenser, peger en række faktorer altså samtidig på, at det radikale højres politiske spillerum næppe bliver definerende for det fremtidige Parlament, om end de står til at få større indflydelse end hidtil.

Interne stridigheder

Med tanke på EPP’s stærke position er det måske knap så meget i det radikale højre, som det er i EPP’s eget bagland, at spændingen ligger. EPP kommer unægtelig til at være tungen på vægtskålen i lovgivningsprocesserne. Men den interne splittelse i gruppen synes mærkbar.

Von der Leyen fremlagde sidste år et forslag om at bandlyse salget af forbrændingsmotorer fra 2035. Et ønske, EPP nu har fjernet fra sit eget valgprogram til årets Europa-Parlamentsvalg. Det er blot ét af mange eksempler på, at von der Leyens grønne spillerum med tiden er blevet indsnævret, eftersom klima- og miljø-diskussionerne er blevet stadig mere politiserede og efterhånden godt og grundigt betændte.

Med tiden har von der Leyen i stigende grad måtte agere lydør over for sit baglands ønsker om færre restriktioner og reguleringer på klima- og miljøområdet. EPP selv lader til at være de eneste, der reelt kan lægge pres på von der Leyen. Kommissionsformanden har således gået en svær balancegang, navnlig mod slutningen af sin første periode i embedet, mellem sit bagland og egne mærkesager som den europæiske Grønne Pagt og støtten til Ukraine.

Hvis hun genvælges efter Parlamentsvalget, bliver denne balancegang kun vanskeligere. Von der Leyen har stået stærkt som Kommissionsformand med store ambitioner og politiske resultater fra 2019 og indtil nu. Men med tiden er hun blevet udfordret af sin egen politik. Især den grønne. For er EU klar til at betale den politiske og økonomiske pris for omstillingen? Det er i øjeblikket svært at se en seriøs udfordrer til den siddende Kommissionsformand på posten. Spørgsmålet er, om von der Leyen version 2.0 vil være i stand til at efterleve sin egen politik. ■

Sådan kommer fordelingen i Europa-Parlamentet til at se ud efter valget 2024 ifølge Europe Elects’ måling fra februar.

European Parliament Group	2019 election	February 2024 Projection	Change
● The Left group in the European Parliament - GUE/NGL (LEFT)	41	45	▲ 4
● Group of the Greens/European Free Alliance (Greens/EFA).....	74	49	▼ 25
● Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D).....	154	140	▼ 14
● Renew Europe Group (RE)	108	82	▼ 26
● Group of the European People’s Party (Christian Democrats) (EPP)	182	181	▼ 1
● European Conservatives and Reformists Group (ECR).....	62	83	▲ 21
● Identity and Democracy Group (ID).....	73	92	▲ 19
● Unaffiliated parties.....	0	4	▲ 4
● Non-Inscrits (NI)	57	44	▼ 13

Kilde: Europe Elects

Interview med Christine Nissen:

»Krigslogikken har vundet over enhver anden logik«

Det liberale verdensbillede er i krise, og Europa kæmper med at finde fodfæste i en ny verdensorden. Sådan lyder det fra Christine Nissen, forsker ved DIIS. I denne samtale gør hun status over to års krig i Ukraine og fortæller om et EU i opgør med sine egne grundsten.

Af Kristian Emil Mariager

Historien er fuld af vendepunkter. Det kunne være 1945, 1989, 2001. Årstal, de fleste instinktivt forbinder med begivenheder, der forandrede verden for altid.

For Christine Nissen, forsker i international politik, sikkerhed og EU ved DIIS, tilhører 2022 denne særlige række af årstal i historien. Året, hvor Rusland invaderede Ukraine og bragte krig tilbage på europæisk jord.

Ser man på EU's efterfølgende forsvars- og sikkerhedspolitiske udvikling, er det da også tydeligt, at Europas ledere fortolker Ukraine-krisen som et historisk vendepunkt – og at EU som konsekvens allerede har gennemgået en radikal omkalfatring. Men hvordan skal man forstå disse gennemgående forandringer? Hvordan ser det nye verdensbillede ud? Og er det et svækket eller styrket EU, der skal begå sig i det?

»Dybt overraskende«

Inden vi når Ukraine-krisen som historisk vendepunkt, er det ifølge Christine Nissen vigtigt at slå fast, at den nuværende situation ikke er »opstået ud af det blå.«

»Det er materialiseringen af en udvikling, der har været undervejs i noget tid. Putins første annektering af Krim i 2014, flygtningekrisen i 2015, valget af Donald Trump i USA i 2016, der var sammenfaldende med Brexit – alt sammen

begivenheder, der satte spørgsmålstegn ved EU's rolle, indadtil såvel som udadtil,« siger hun.

Særligt fra 2016 begyndte krisen i den liberale verdensorden, mener hun, og diskussionerne startede for alvor om, at Europa skulle tage mere ansvar for egen sikkerhed og øge sin generelle autonomi. Da Putin gik ind i Ukraine i 2022, accelererede det med andre ord en udvikling, der allerede var i gang.

De Europæiske stats- og regeringschefer mødtes kort efter i Versailles og underskrev en erklæring som første officielle reaktion på krigen, der understreger, at EU skal gøre sig uafhængig af venner og fjender på en lang række politikområder. Erklæringens forsvars- og sikkerhedspolitiske takter er ifølge Christine Nissen »bemærkelsesværdig læsning.«

»Der har efterfølgende været historisk stor vilje blandt stats- og regeringscheferne på området, både i forhold til NATO, men også i EU-sammenhæng, hvor der sker en række ting som finansiering af dødbringende våben til Ukraine. Og nu altså det her helt store forsvarsindustrielle samarbejde,« siger hun.

Det er en udvikling, som Christine Nissen finder »dybt overraskende,« da det »repræsenterer et opgør med nogle af grundstenene i EU-samarbejdet,« forklarer hun.

Det gamle EU er dødt

»Grundessensen i EU har altid været at skabe fred på kontinentet via samarbejde og øko-

nomisk afhængighed. EU har samtidig været et liberalt globaliseringsprojekt, hvor man har udliciteret og arbejdet tæt sammen med andre lande, som ikke var en del af EU. Nu har den tilgang spillet fallit,« siger hun.

EU's forsvars- og sikkerhedspolitik blev skabt i de glade 90'ere efter Murens fald ud fra en tanke om at sprede det liberale verdensbillede til resten af verden. Det ville ikke være sket i dag, påpeger Christine Nissen ifølge hvem, der er opstået et misforhold mellem Vesten og Rusland – og en række andre lande for den sags skyld – der anskuer verden anderledes.

” Når man ser tilbage, er det naivt at tro at den måde, vi anskuer verden på, er den eneste gældende. ”

Christine Nissen

»Når man ser tilbage, er det naivt at tro at den måde, vi anskuer verden på, er den eneste gældende. Der er ikke nogen tvivl om, at der er en kamp om, hvordan man skal forholde sig til denne nye verdensorden. Og den er europæerne ikke nødvendigvis gode til at navigere i, fordi man er splittet mellem at holde fast på værdierne eller at handle mere realistisk og kynisk. EU er fanget mellem en gammel og en ny verden, hvor man endnu har svært ved at finde fodfæste.«

Kan man ligefrem tale om, at det gamle EU er dødt?

»Ja, det mener jeg. Verden har ændret sig. Det er en ny strategi, der kommer af nødvendighed. Dybest set er de liberale grundprincipper de samme. Forandringen ligger i, hvilke instrumenter, der skal bruges for at modstå de nye udfordringer,« siger Christine Nissen.

Hvor Ukraine-krigen længe kastede en fortælling af sig i Europa om sammenhold og et styrket EU, har den samtidig bragt Unionens svagheder frem i lyset. Blandt andet afhængigheden af amerikansk beskyttelse, kinesisk

BLÅ BOG:

- Christine Nissen, født den 26. august 1986.
- Forsker i international politik, sikkerhed, vestlig interventionisme og EU ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).
- Hendes aktuelle forskning er centreret om europæisk sikkerhed med et særligt fokus på EU som sikkerhedsaktør.
- Gennem sin affiliation til den transeuropæiske tænketank, European Council on Foreign Relations, bidrager Christine for tiden med analyser af komplekse og varierede problemstillinger indenfor Europæisk politik
- Ph.d. (RUC, 2018).
- MSc i International Politik og EU (London School of Economics, 2012).

teknologi, russisk olie og gas. Men også dilemmaet mellem EU's overstatslige arbejde og medlemslandenes selvbestemmelse, 27 nationer, der skal nå til enighed og interne stridigheder mellem eksempelvis Frankrig og Tyskland – eller måske snare mellem Emmanuel Macron og Olaf Scholz, hvis personlige forhold udfordrer den ellers famøse fransk-tyske motor.

Krigslogikken har sejret

Der er med andre ord stadig langt mellem »praktisk formåen og politiske ambitioner.« Ifølge DIIS-forskeren skyldes det især, at de store forandringer, der sker netop nu, tager tid om at materialisere sig. Sprækkerne i det europæiske fællesskab som følge af krigen har dog været langt mindre, end hun havde forestillet sig.

»Overordnet har EU formået at stå sammen og sætte gang i omfattende forandringsprocesser mod at blive mere slagkraftig og uafhængig på kort tid. Der er virkelig en historisk enhed. Tyskland har gennemgået en enorm militær udvikling. Finland og Sveriges brud med neutralitet og indmeldelse i NATO er også et godt eksempel,« siger Christine Nissen.

Krigen har nu været i godt og vel to år, og EU og Vesten er fortsat insisterende i retorikken: Putin skal for alt i verden lide nederlag. Samtidig støtter man Ukraine på en måde, hvor det efterhånden er tydeligt, at man ikke kan vinde krigen.

»Det har vist sig at være meget sværere, end man havde troet. Fra europæisk side er der rent militære årsager til, at man ikke gør mere. Mængden af ammunition, krigen kræver, har udstillet et kæmpe hul i Europas lager og årtiers underinvesteringer i forsvar,« pointerer Christine Nissen, og fortsætter:

»Og så handler det grundlæggende om denne røde linje, der findes i og med, at Putin har atomvåben. Man vil simpelthen ikke risikere Tredje Verdenskrig. Var Rusland ikke en atommagt, var man nok gået aktivt ind i krigen med tropper. Det gør man ikke, og sådan har det været fra starten. Det er så pinende nødvendigt at vinde den krig samtidigt med, at man ikke ved, hvordan man skal gøre det.«

At det er en nødvendighed at vinde krigen, og at Putin for alt i verden ikke må trække sig sejrende ud af konflikten, er der bred enighed om blandt Europas ledere på samme måde, som den forsvars- og sikkerhedspolitiske dagsorden siden krigen har overtrumfet alle andre politikområder.

” Det er så pinende nødvendigt at vinde den krig samtidigt med, at man ikke ved, hvordan man skal gøre det. ”

Christine Nissen

Christine Nissen, forsker i Udenrigspolitik og diplomati ved DIIS.

© Lynggaardhansenfoto.dk

»Europas stats- og regeringsledere opfører sig som, vi allerede er midt i Tredje Verdenskrig, men har glemt at sige det til befolkningen,« siger Christine Nissen.

Krigslogikken har vundet over enhver anden logik ifølge forskeren, der af og til spørger sig selv, hvad det er, den europæiske top ved, som hun ikke ved.

»Ukrainekrisen og den deraf følgende prioritering af forsvar og sikkerhed er nu vigtigere end alt andet, men man har ikke forklaret borgerne, hvorfor det er så utrolig afgørende at bruge så mange penge på forsvar. Det er en politisk opgave, der ikke er blevet løftet i tilstrækkelig grad,« siger hun.

Øst mod Vest igen?

»Hvis jeg skulle prøve at forklare det, skyldes det, at vi står i en situation, hvor man med Ukraine har set, at Europa faktisk ikke kan forsvare sig selv, hvis det kom dertil. Man har ikke investeret i forsvarsmateriel, fordi man håbede, at der ikke blev brug for det,« understreger hun og fortsætter:

»Der er ingen grund til at forfalde til konspirationstanker, men det er et sandsynligt scenarie, at Trump bliver præsident i USA efter valget i november. USA har været vores allierede og beskytter, men Trump ønsker ikke at hjælpe Ukraine og har nærmest opfordret Putin til at invadere det europæiske fastland. Så Europa bliver nødt til at lære at blive garant for egen sikkerhed.«

Men man kan vel ikke lave politik ud fra hypotetiske scenarier om, at Putin angriber os – en forestilling, der virker meget lidt logisk og alligevel synes at være katalysator i politikken?

»Der er tydeligt nogle forklaringsproblemer, som jeg nævnte før. Men den sikkerhedspolitiske situation er mere kritisk, end vi har været vant til, som følge af de geopolitiske spændinger, der er i gang. Europa må i dag ikke kun forholde sig til krigen i Ukraine, men også til Gaza og konflikten i Det Røde Hav. Der er ingen tvivl om, at der er tale om en ny form for konflikt mellem Øst og Vest. Og i den kan Europa meget vel risikerer at være alene hjemme,« siger Christine Nissen. ■

Har EU lært af de fejl, man begik på Vestbalkan?

Mens optagelsen af nye medlemslande i EU ikke var noget, man talte om ved sidste Europa-Parlamentsvalg, er udvidelsesspørgsmålet i den grad tilbage i EU-debatten. Den russiske invasion af Ukraine har medført et markant fokusskifte i Unionens udvidelsespolitik, skriver de to Europaanalytikere, Zlatko Jovanović og Marcus Popov.

Af Zlatko Jovanović og Marcus Popov

Udvidelsespolitik er uden tvivl blandt de områder, hvor der er sket det største skift i EU-politik siden sidste Europa-Parlamentsvalg i 2019. Dengang var diskussionen om udvidelse især formet af den demokratiske tilbagegang, som flere medlemslande, herunder Polen, Ungarn og Rumænien, oplevede på det tidspunkt. Af samme grund blokerede Danmark – sammen med Holland og Frankrig – senere på året på begyndelse af optagelsesforhandlinger med Nordmakedonien og Albanien. To lande, der ellers var godt i gang med demokratiske og retsstatslige reformer.

Begrundelsen var, at man ville undgå at få »et nyt Polen eller Ungarn i Unionen« eller »gentage fejlen med for hurtigt at optage nye lande, som man gjorde med Rumænien og Bulgarien i 2007.« Derfor skulle der ikke være den mindste tvivl om, at ansøgerlandene allerede inden, de fik lov til at indlede optagelsesforhandlinger, var fuldt og helt på linje med de demokratiske og juridiske normer, som EU-medlemskab foreskriver. Som et resultat deraf kunne man i 2019 nemt få det indtryk, at nye optagelser var, hvis ikke helt opgivet, så sat på pause i ubestemt tid.

Situationen kunne ikke adskille sig mere fra valget i 2019, når EU-borgerne til juni igen skal til valg. Optagelsen af nye medlemslande er ikke bare på tale igen – det kan faktisk ikke gå hurtigt nok, lader det til. Primært den nye sikkerhedspolitiske situation i Europa efter Ukrainekrigen har sat fart på udvidelsesplanerne. Hele fire lande har siden Ruslands invasion fået kandidatstatus: Ukraine, Moldova, Bosnien-Hercegovina og Georgien. De første

tre har allerede fået grønt lys til at indlede optagelsesforhandlingerne, og har dermed sluttet sig til fire lande, der allerede var i gang: Montenegro, Serbien, Nordmakedonien og Albanien.

Det afgørende spørgsmål

Mange opfatter det som et fokusskifte i EU's udvidelsespolitik. Fra en politik, hvor hovedfokus var på sikringen og styrkelsen af demokrati, retsstat og mediefrihed samt de politiske, juridiske og økonomiske reformer, der knytter sig til de såkaldte Købehavnskriterier, til en udvidelsespolitik, hvor udenrigs- og sikkerhedspolitik er i centrum.

Større fokus på sikkerhedspolitik opstod ikke fra en dag til den anden. Allerede i forbindelse med Ruslands og Kinas stigende indflydelse på Vestbalkan, begyndte EU i slutningen af 2010'erne igen aktivt at involvere sig i landene på Vestbalkan efter flere års fravær fra regionen. Man måtte ikke tabe Vestbalkan til Rusland og Kina, lød argumentet, og løsningen var at genopfriske snakken om medlemskab.

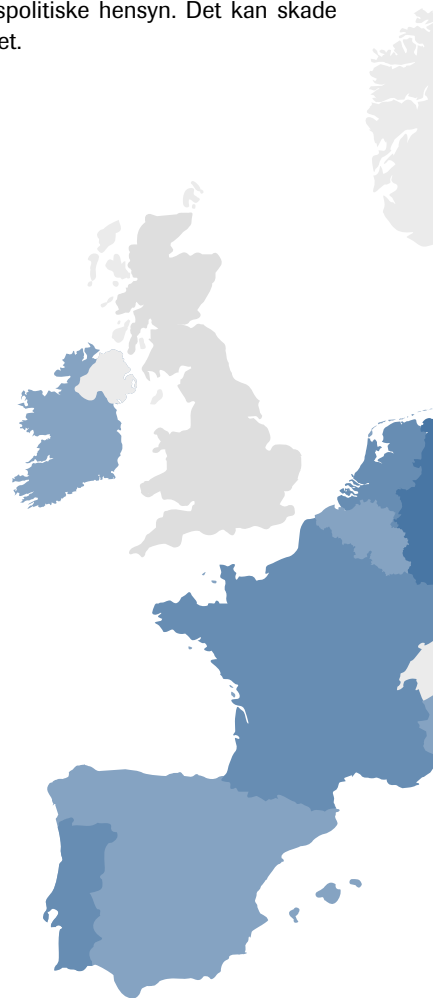
Ruslands fremfærd i Ukraine har dog unægtelig accelereret processen, og Unionens udenrigs- og sikkerhedspolitik er nu centrale for udvidelsesdebatten. Det kom meget tydeligt til udtryk i Europa-Kommissionens anbefaling den 12. marts 2024 til medlemslandenes stats- og regeringsledere om at indlede optagelsesforhandlinger med Bosnien-Hercegovina. I den forbindelse fremhævede Kommissionens formand, Ursula von der Leyen, at Bosnien-Hercegovinas udenrigs- og sikkerhedspolitik nu fuldt og helt var på linje med EU's. Ganske afgørende i disse tider med geopolitisk uro, måtte man forstå.

Demokratisk tilbagegang

Situationen er kompleks. En lang optagelsesproces sikrer ikke automatisk, at ansøgerlandene bliver mere demokratiske, men kan tværtimod resultere i, at befolkningen i ansøgerlandene mister entusiasmen for medlemskabet, sådan som det har været tilfældet for flere af landene på Vestbalkan.

Det skete især i Serbien, et land der ellers tidligere blev spået medlemskab i EU allerede i 2025. EU har i sit forhold til landet siden midten af 2010'erne oftest prioriteret stabilitet og sikkerhed på bekostning af kravet om fortsatte demokratiske reformer. I takt med det er Serbien blevet mindre og mindre demokratisk og står nu langt fra medlemskab, samtidig med at landet har bidraget til øget ustabilitet på Balkan. Læren her er, at kravet om demokratiske reformer ikke må underprioriteres af sikkerhedspolitiske hensyn. Det kan skade demokratiet.

” Det store spørgsmål er, om – og i så fald hvordan – man kan sikre, at kravet om fortsatte reformer ikke underprioriteres i forhold til EU's sikkerhedspolitiske hensyn. For en forhastet udvidelse baseret primært på udenrigs- og sikkerhedspolitik kan give netop de samme problemer, som man frygtede i 2019. ”

En klar besked om at fremskynde optagelsesprocessen kan imidlertid skabe incitament for at reformere, bekæmpe korruption og styrke menneske- og minoritetsrettigheder. Det er, hvad man til dels har sigtet efter med en resolut tildeling af kandidatstatus til Ukraine, hvor taktikken ellers har baseret sig på sikkerhedspolitiske hensyn fra starten.

Tildelingen af kandidatstatus til landene Georgien, Moldova og Ukraine, også kaldet Trioen, er i høj grad emblematiske for det kvantespring, EU's udvidelsespolitik har taget siden den russiske invasion af Ukraine. Selvom de i høj grad er blevet nævnt i forbindelse med en ny sikkerhedspolitisk situation i EU, er samarbejdet langt fra nyt, men en fortsættelse af aftalen om Det Østlige Partnerskab, som

også inkluderer de andre postsovjetiske lande Belarus, Armenien og Aserbajdsjan.

Har EU lært af historien?

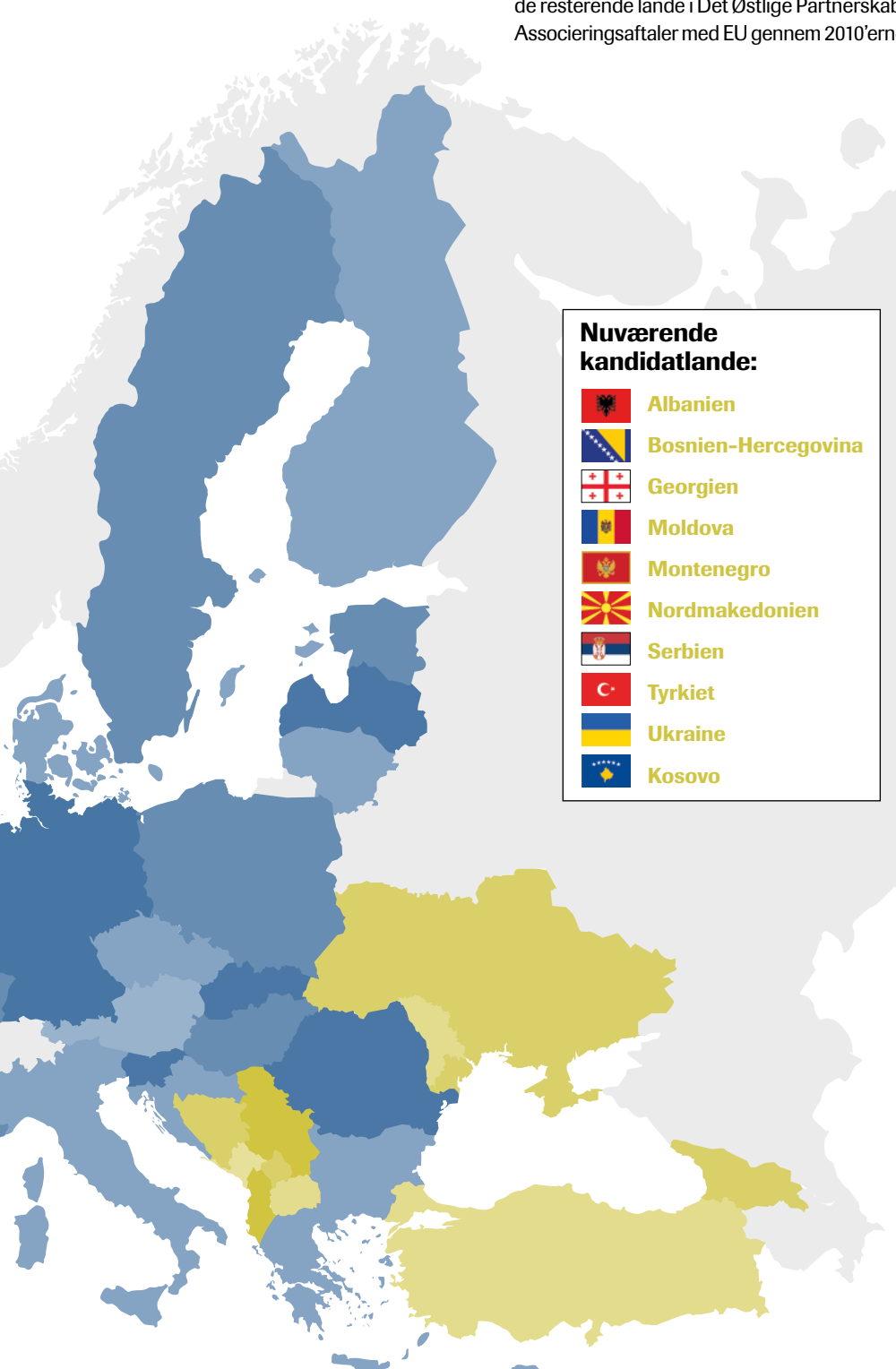
Samarbejdet, der har strakt sig over 15 år, har haft relativt skuffende resultater i forhold til styrkelsen af landenes demokratier såvel som samhandlen med EU. Udover den i forvejen omfattende nationale korruption og det historiske efterslæb med at reformere landenes retssystemer, har russisk destabilisering og indflydelse øjensynligt udfordret demokratiernes tilstand og påvirket den offentlige mening, såvel som Kina været en væsentlig konkurrent på det handelsmæssige område.

Ikke desto mindre kom der i årene op til krigen også positive resultater ud af Trioens partnerskab, som gradvist har rykket sig fra de resterende lande i Det Østlige Partnerskab. Associeringsaftaler med EU gennem 2010'erne

samt frihandelsaftalen DCFTA (Deep and Comprehensive Free Trade Areas, frihandelsområder etableret mellem EU og henholdsvis Georgien, Moldova og Ukraine, red.) i 2016 har styrket Trioens adgang til EU's indre marked, affødt visumlempelser og standardiseringer med EU's love og reguleringer, og har kastet en række EU-investeringer af sig i landene.

På den måde er en stor del af forarbejdet gjort for et fremtidigt medlemskab, hvilket da også har været den erklærede målsætning for Trioen. I maj 2021 etableredes en fælles koordineringsindsats med navnet Den Associerede Trio, hvor de tre lande forpligtede sig på et fælles samarbejde, der ville styrke deres vej mod EU-medlemskabet. Det var forventningen, at man officielt ville indsende ansøgning om medlemskab i 2024 og endelig få det engang i 2030'erne. Historien ville det som bekendt anderledes. Allerede i juni 2022 efter indsendt ansøgning fik Moldova og Ukraine tildelt kandidatstatus, mens Georgien fik sin i december 2023.

Den russiske invasion af Ukraine i februar 2022 har gjort situationen »uopsættelig« i EU's optik og tydeliggjort, at udvidelsespolitik er sikkerhedspolitik. Jo mere sikkerhedspolitikken fylder, jo travlere har EU, hvilket potentielt kan betyde, at man ender i en situation, hvor man skal vælge mellem sikkerhed eller styrkelse af den demokratiske udvikling i de tre lande. Her burde EU lære af de fejl, man begik på Balkan. EU bør 'lønne' demokratisk udvikling og ikke tøve med at kritisere af sikkerhedspolitiske hensyn. Eller retter sagt: EU må binde de to hensyn sammen på den bedst mulige måde. ■

Nuværende kandidatlande:

- Albanien
- Bosnien-Hercegovina
- Georgien
- Moldova
- Montenegro
- Nordmakedonien
- Serbien
- Tyrkiet
- Ukraine
- Kosovo

Hvilke lande taler vi om?

- I øjeblikket er der ti lande, der tæller som ansøgerlande for medlemskabet i den Europæiske Union.
- Ni af de ti lande har fået tildelt kandidatstatus, mens Kosovo kun er en potentiel kandidat. Det skyldes, at landet ikke er anerkendt af samtlige EU-medlemslande.
- Tyrkiet blev kandidatland i 1999 og påbegyndte optagelsesforhandlingerne med EU i 2005, men disse blev suspenderet i 2019 grundet problemer inden for retsstaten og implementeringen af menneskerettighedskonventioner.
- Flertallet forbinder EU-udvidelsen med seks ansøgerlande på Vestbalkan og tre ansøgerlande i Det Østlige Partnerskab.
- Disse to begreber betegner ikke historisk-geografiske regioner, men er derimod betegnelser opfundet i relation til landenes tilnærmelse til EU. De er dermed *EU-neologismer*.

Europa-Parlamentets magt er folkets mulighed

Europa-Parlamentet er den eneste EU-institution, hvorigennem de europæiske borgere bliver repræsenteret i Bruxelles. Alligevel kender og forstår kun de færreste Parlamentets rolle, skriver den mangeårige EU-journalist, Staffan Dahllöf. Men hvad har Parlamentet egentlig indflydelse på, og hvor kommer de 720 folkevalgte til kort?

Af Staffan Dahllöf

Forholdet mellem Parlamentet og Ministerrådet i EU mindede i mange år om den lille historie om musen og elefanten, der sammen gik over en bro, da musen stolt udbrød: "Sikke vi gungrer." Den omdiskuterede EU-institution, vi stemmer til hvert femte år, er da også blevet kaldt et Mickey Mouse-Parlament gennem årene med en lettere nedsættende betegnelse, der vanligvis tilskrives den konservative britiske premierminister fra 1979-90, Margaret Thatcher. Men med tiden har musen vokset sig større og hævet stemmen.

Fra 1952 til 1979 var Europa-Parlamentet ikke en folkevalgt forsamling. Medlemmerne, hvis funktion kun var rådgivende, var udpeget af medlemsstaternes nationale parlamenter, og de såkaldte MEP'er havde således et dobbelt mandat. De sad både i parlamenterne i deres hjemland og i Europa-Parlamentet.

På topmødekonferencen i Paris 1974 blev det imidlertid besluttet, at direkte valg skulle finde sted. Europa-Parlamentet blev anmodet om at fremsætte nye forslag til erstatning for dets oprindelige konventionsudkast fra 1960, og i juni 1979 fandt det første Europa-Parlamentsvalg sted.

Kurs mod magten

Lige siden har Parlamentet for hver ny traktat udvidet sine beføjelser. Med Den Europæiske Fælles Akt fra 1986 fik de folkevalgte parlamentarikere for første gang mulighed for at blokere beslutninger om det indre marked truffet i Ministerrådet.

Med Traktaten om Den Europæiske Union af 7. februar 1992 – kendt som Maastrichttraktaten – blev Den Europæiske Union, EU, oprettet. Det markerede begyndelsen på Europa-Parlamentets forvandling til medlovgiver gennem indførelsen af proceduren om fælles beslutningstagning på flere lovgivningsområder og udvidelsen af samarbejdsproceduren. Parlamentet fik desuden beføjelser til endeligt at godkende medlemmer af Kommissionen – et stort skridt fremad for Parlamentets politiske kontrol over Unionens udøvende magt. Ikke

Fire parlamentariske udfordringer

Europa-Parlamentet står fortsat uden for indflydelse på en række politikområder. De er tidligere nævnt i artiklen. Imidlertid er Parlamentet også ramt af en række interne udfordringer. Eksempelvis:

- **Manglende åbenhed.** Parlamentet nægter konsekvent at oplyse, hvad hvert enkelt medlem bruger 36.778,50 danske kroner i kontorpenge til hver måned. Dernæst finder de vigtigste møder i Parlamentet – trilogerne mellem Parlamentet, Rådet og Kommissionen – sted bag lukkede døre og med hemmeligholdte mødedokumenter.
- **Qatargate.** Pengegaver fra Qatar, Marokko, Mauretanien, og Aserbajdsjan til udvalgte politikere har afsløret en mangel på kontrol af politisk bestikkelse.
- **De afklippede nationale bånd.** Hvordan parlamentarikerne stemmer og laver kompromiser med hinanden, er mest af alt bestemt af de partigrupper, de indgår i med lille eller ingen forbindelse til deres partiers politik derhjemme.
- **Selvforståelsen.** Kandidater til EU-parlamentet, som går til valg på løfter og krav, hvor Parlamentet ikke har nogen indflydelse, overvurderer deres egen og Parlamentets betydning. Det svækker forståelsen af, hvordan EU-maskineriet fungerer.

mindst Lissabontraktaten i 2009 har accelereret udviklingen. Herefter er det som hovedregel Parlamentet og Rådet, som sammen vedtager EU-lovgivningen. Hvis den ene af de to siger nej, falder lovforslaget til jorden.

Huller i indflydelsen

Parlamentet er i dag i øjenhøjde med EU-Kommissionen og undertiden en smule foran de nationale regeringer. Men der er fortsat områder, der ligger uden for Parlamentets indflydelse. Eksemplerne er få, men tunge. Parlamentet har ikke magt til at fremlægge lovforslag, det er Europa Kommissionen alene der besidder initiativretten når det kommer til lovforslag, dermed ikke sagt at Parlamentet ikke har mulighed for at presse på for et givent lovforslag. Parlamentet har heller ikke indflydelse på EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik, og står derfor ikke bag de mange sanktionspakker mod Rusland.

Om afgifter og skatter, straffe for eurolande, som overskrider grænserne for den tilladte økonomiske politik, og i dele af arbejdsmarkeds- og socialpolitikken har Parlamentet ingen stemmeret, og må nøjes med at give deres mening til kende.

Parlamentet har heller ikke magt til at vælte Kommissionen, som et nationalt parlament kan vælte en regering. Dog bidrog Parlamentet til at trække tæppet væk under Kommissionen ledet af Jacques Santer i 1999 efter en svindekskandale.

Fra venstre til højre

Politisk har Parlamentet i mange år stået til venstre for Ministerrådet, hvis venstre defineres som et ønske om at regulere markedet. Det har medført en større vægt på miljøhensyn, forbrugerbeskyttelse og sociale hensyn, end Ministerrådet og ofte også Kommissionen har været indstillet på. I mange år stod fortalere for 'mere union' i de nordiske lande politisk til højre og modstanderne til venstre. Længere sydpå har billedet været et andet. Parlamentets hovedbygning i Bruxelles er for eksempel opkaldt efter den tidligere italienske kommunist og EF-kommissær, Altiero Spinelli.

Med enkelte undtagelser er den nordeuropæiske venstrefløjs historiske unionsmodstand blevet overtaget af to partigrupper til højre. Den ene er ECR, Europæiske Konservative og Reformister, med blandt andre polske PiS, italienske Fratelli d'Italia og Sverige Demokraterna.

Den anden er ID, Identitet og Demokrati, med blandt andre tyske AfD, franske Rassemblement National og Dansk Folkeparti.

Meningsmålinger stiller i udsigt, at de to partigrupper går frem til valget i juni med mulighed for at blive den tredje største politiske kraft i Parlamentet efter det borgerlige og kristendemokratiske EPP og socialdemokratiske S&D. Det kræver dog, at de to højregrupper kan samarbejde, hvilket de historisk har haft vanskeligt ved. Et fordybet samarbejde efter valget mellem EPP, ECR og måske ID kan ændre den rolle, Parlamentet hidtil har haft i EU-lovgivningen. Det vil samtidig indebære det paradoks, at Parlamentet for første gang i EU-historien skulle gå ind for at beskære sin egen indflydelse, da en del af den politiske linje her er EU-skeptisk og kritisk i forhold til at afgive national suverænitet.

Skinnerne er lagt

Et grundlæggende dilemma ved EU-samarbejdet er imidlertid, at parlamentarikerne kan foreslå og påvirke kommende love, mens allerede vedtagne love er næsten umulige at lave om på. EU-samarbejdet er i den forstand en ensrettet jernbane. Skinnerne er lagt. At skifte spor eller retning kræver langt mere end en ændret mandatfordeling i Europa-Parlamentet. Det dilemma forsvinder ikke uanset, hvilket flertal som kommer til at præge Parlamentet efter valget i juni.

Det et grundlæggende spørgsmål er dog i hvilken grad, de folkevalgte afspejler vælgernes holdninger. Valgdeltagelsen nåede i 2019 lige over de 50 procent efter at have været støt faldende siden 1979. Få kender og forstår parlamentets rolle, herunder hvad de forskellige partigrupper står for. Mange af kandidaterne er ukendte, også i de deres egne medlemslandene. Sådan har det i og for sig altid været. Men i takt med at Europa-Parlamentets magt og indflydelse stiger, stiger det problematiske samtidig ved vælgernes manglende engagement i og viden om institutionens arbejde. ■

Fire parlamentariske fodaftryk

Al lovgivning gennemføres sammen med Rådet. Europa-Parlamentet kan derfor ikke tage æren alene. Men der er områder, hvor Parlamentet i højere grad har presset på end andre. Eksempelvis:

- **Klima og miljø.** Parlamentet haft høje ambitioner og krav. Parlamentet har blandt andet presset på for en omstilling fra fossil til vedvarende energi i elproduktion, byggeri og transport, samt arbejdet for en række tiltag på miljøområdet.
- **Arbejdsmiljø.** Parlamentet har præget nye og skærpede krav som sænkede grænseværdier for asbest og bly.
- **Platformsarbejde.** Direktivet om platformsarbejde, der vil forbedre arbejdsvilkårene for ansatte i platformsvirksomheder som Uber og Wolt ved blandt andet at give dem status som lønmodtagere, er på vej med Parlamentets aktive mellemkomst, men ikke endeligt vedtaget i skrivende stund.
- **Digitale medier.** Parlamentet har støttet og forstærket Kommissionens mål og ambitioner angående et mere sikkert og gennemsigtigt onlinemiljø. Hvorvidt det er en fremgang, eller det modsatte, vil være en politisk vurdering, når først de nye love er begyndt at virke.

Demokrati i Europa

Oplysningsforbundet - DEO

DEO er et landsdækkende oplysningsforbund, som arbejder for at fremme debat og oplysning om EU. Vi er partipolitisk neutrale, stiller kritiske spørgsmål og favner nuancerne. Ud fra en deltagelses-demokratisk tankegang ønsker vi at aktivere så mange som muligt i en alsidig og fordomsfri debat om det europæiske samarbejdes indhold og rammer. Det gør vi blandt andet gennem landsdækkende debatter, samfundsrejser, undervisningsmateriale og en lang række projekter, der alle sætter fokus på demokrati, EU og Europa. Demokrati kræver deltagelse.

DEO Debat

DEO inviterer til debatter landet over, hvor politikere, eksperter og borgere mødes i en gensidig respektfuld og nuanceret dialog, der bidrager til viden og oplysning om EU, demokrati og europæisk politik. Vi afholder også onlinedebatter, udgiver bøger og magasiner og arbejder løbende på en lang række projekter, små som store, med det europæiske demokrati i centrum. Sidste skud på stammen er vores helt egen valgtest til EU-valget 2024. Hold dig opdateret om arrangementer på www.deo.dk/debat

DEO Undervisning

DEO Undervisning udvikler læringsmaterialer om EU, der er aktuelle og aktiverende. Vores temapakker, videoer og rollespil afspejler den politiske virkelighed i Bruxelles og giver eleverne mulighed for at reflektere over relationen mellem EU's organer, virksomheder, medier og civilsamfund.

Derudover organiserer vi efteruddannelse for lærere, hvor eksperter og didaktikere kommer med nye input til timerne om EU.

Du kan læse mere på www.undervisning.deo.dk

DEO Rejser

I DEO Rejser arrangerer vi samfundsrejser i Europa, hvor vi går i dybden med de enkelte lande og deres forhold til EU. Vi laver både fysiske rejser og onlinerejser. De fysiske er næsten udsolgt for i år, men det er endnu muligt at komme med til Grækenland den 1.-8. november 2024. Onlinerejserne kommer løbende på hjemmesiden omkring sommeren. Men husk – din første onlinerejse altid er gratis!

Følg med på www.deo.dk/rejser, hvor der vil komme flere rejser til næste år.

DEO ung

DEO ung er et socialt og fagligt fællesskab for unge frivillige i alderen 16-30. Initiativet forsøger at give de unge en stemme i EU-debatten og styrke deres demokratiske selvtillid. De frivillige uddannes gennem EU-faglige oplæg og formidlingskurser og sendes ud i landet som demokratiambassadører for at facilitere ung til ung-samtaler om demokrati og europæisk politik. Alt, der kræves, er nysgerrighed. Læs mere på www.deo.dk/ung eller send os en mail på ung@deo.dk

Mød dine EU-kandidater på landsdækkende valgmøder

Den 9. juni 2024 skal danskerne til stemmeurnerne for at sætte deres kryds til Europa-Parlamentsvalget. Men hvad er valgets store dagsordener, hvem er kandidaterne, og hvad vil de arbejde for? Det kan du høre mere om, når DEO gennem foråret tager rundt i landet for at diskutere EU-politik med danskerne og kandidaterne, der stiller op til valget.

Vordingborg – 10. april kl. 17.00-18.30

Afvikles i 3F Vordingborg.

Aabenraa – 17. april kl. 17.00-19.00

Afvikles i 3F Aabenraa.

Aarhus V – 18. april kl. 17.00-18.30

Afvikles i 3F Aarhus Rymarken.

Valby – 22. april kl. 16.30-18.00

Afvikles i 3F BMJF i Valby.

Aalborg – 25. april kl. 19.00-20.30

Afvikles på Aalborg Bibliotek.

Esbjerg – 30. april kl. 16.00-18.00

Afvikles i 3F Mønstringshuset på havnen.

Odense – 2. maj kl. 17.00-18.30

Afvikles på Odense Bibliotek.

Sønderborg – 7. maj kl. 17.00-18.30

Afvikles på Sønderborg Bibliotek.

Kastrup – 14. maj kl. 17.45-20.00

Afvikles i 3F Kastrup.

Aalborg – 16. maj kl. 17.00-19.00

Afvikles i 3F Aalborg.

Horsens – 21. maj kl. 16.00-17.30

Afvikles på DSV i Horsens.

Aarhus – 23. maj kl. 17.00-18.30

Afvikles på Dokk1 i Aarhus.

Svendborg – 28. maj kl. 17.00-18.30

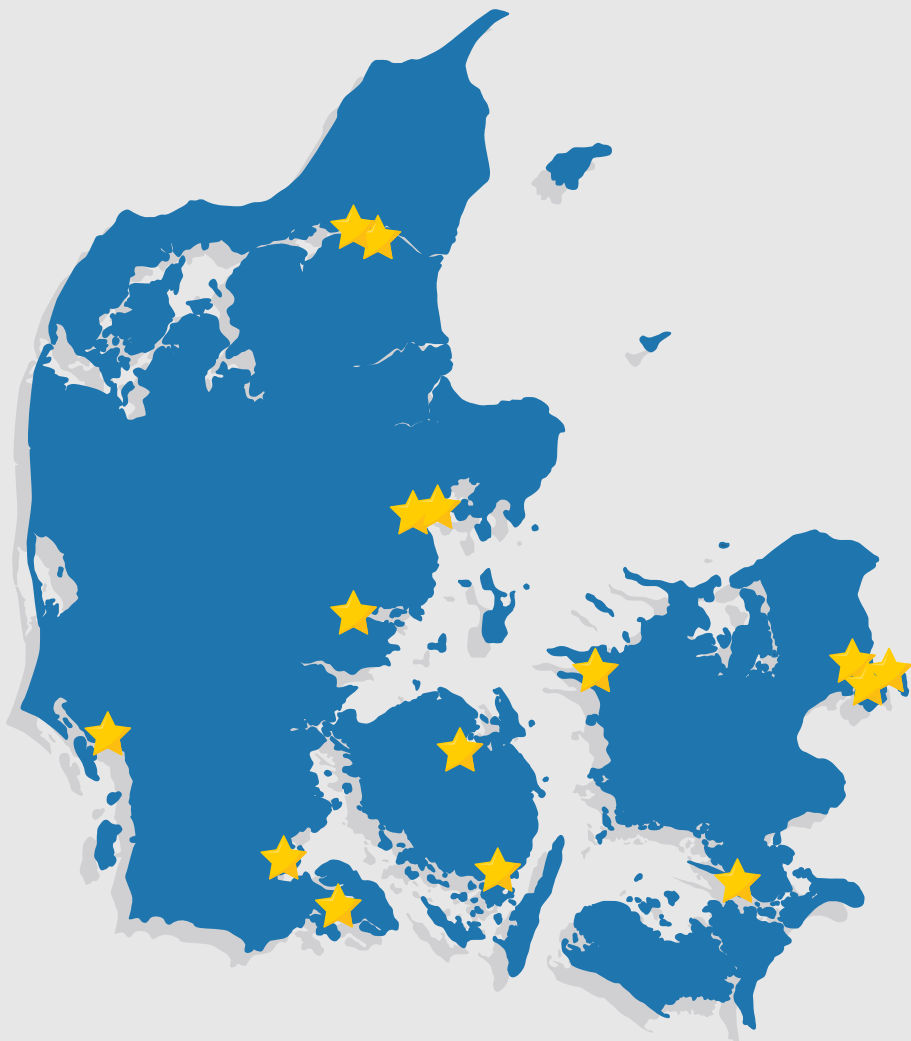
Afvikles på Svendborg Bibliotek.

Kalundborg – 30. maj kl. 17.00-18.30

Afvikles i 3F Kalundborg.

Kongens Lyngby – 6. juni kl. 17.00-18.30

Afvikles i 3F Mølleåen i Kongens Lyngby.

Læs mere om valgmøderne og tilmeld dig på www.deo.dk/debat/

Online-debatter med EP-kandidater

DEO inviterer også på to online valgmøder i foråret, hvor du kan møde kandidater, der stiller op til Europa-Parlamentsvalget 2024.

Hvordan sikrer vi en fair udvidelse af EU?

Mandag den 13. maj kl. 14.00-15.00

Hvordan sikrer vi fair og fri bevægelighed i EU?

Onsdag den 22. maj kl. 19.00-20.00

Hold øje med www.deo.dk/debat/, hvor online-debatterne bliver offentliggjort i løbet af april.

Ved du heller ikke,
hvem du
skal stemme på?

Eller hvad vi
egentlig
stemmer om?

Tag DEOs
valgtest!

www.ep-valgtest2024.dk

DEO

Demokrati i Europa Oplysningsforbundet
info@deo.dk ■ tlf. 70 26 36 66 ■ www.deo.dk